

Halvårsrapport 1. halvår 2017

Indholdsfortegnelse:

Redaktørberetning.....	2
Trends og tal for henvendelser.....	25
Gennemgang af væsentlige kritiktemaer.....	29
Andet led i klagebehandlingen.....	34
Pressenævns sager.....	34
Ankesager afgjort af lytterens og seernes redaktør.....	35

Redaktørberetningen

Mangel på dokumentation – en alvorlig fejl

Fejl er uundgåelige i enhver form for kreativ produktion. Man kan lære af dem, ærgre sig over dem, og man kan blive klogere. Første halvår af 2017 har ikke budt på ekstraordinært mange sager for DR hverken i Pressenævnet eller som ankesager til lytternes og seernes redaktør. Til gengæld har der været alvorlige problemer i nogle af de få sager, der har været. Navnlig har der været problemer med at levere dokumentation for alvorlige påstande om kritisable forhold samt at forelægge kritikken for de relevante personer.

I marts fik DR kritik i Pressenævnet for et Kontant-program. Udsendelsen rejste kritik af Postnords pakkelevering. Men Pressenævnet fandt, at programmet var ensidigt og ikke havde dokumentationen i orden.

Sagen peger på flere andre problemstillinger. Den viser nemlig også, hvordan DR skal passe på med ikke ukritisk at reklamere for sine egne programmer både i andre programmer på DR og i DRs egenreklamer og foromtaler. Selv om formen er kort, fritager formatet ikke for, at de presseetiske regler stadig gælder.

Et centralt element i Kontants kritiserede program var, at Postnord ikke levede op til det, som selskabet bliver betalt for, nemlig at levere pakker. Programmets påstand var, at Postnord blot efterlod en seddel i kundens postkasse. Pressenævnet fandt ikke, at DR kunne dokumentere sin påstand. Postnord havde gjort DR opmærksom på, at der – efter Postnords opfattelse – var fejl i DRs materiale. Men Pressenævnet konkluderer, at DR valgte at sidde Postnords henvendelse overhørig. DR brugte nogle kontoudskrifter for internetkøb som dokumentation. De skulle modbevise Postnords oplysninger, men kontoudskrifterne forklarede ikke, af hvem og hvordan pakkerne var leveret. Samtidig kom det frem, at på trods af, at Kontant brugte private optagelserne som dokumentation, så havde Kontant aldrig set optagelserne. DR kunne heller ikke fremskaffe dem. DR anførte i sit svar til Pressenævnet, at man havde talt med samleveren til udsendelsens case og dennes nabo, som havde set de pågældende overvågningsbilleder af Postnords leveringer.

Retter ikke godt nok

Pressenævnet kritiserede også, at DR markedsførte sin – på det tidspunkt – kommende Kontant-udsendelse på en række andre DR-platforme. Det skete på Facebook, DR P1, DR P4, og selve programmet sendtes på DR1. Pressenævnet fandt, at DR i sine reklamer for Kontant-udsendelsen viderebragte skadelige og udokumenterede påstande, uden at modparten fik lov at komme til orde. Endvidere peger Pressenævnet på, at da DR så tog kritikken til sig og rettede på Facebook, var også selve rettelsen utilstrækkelig. Her er det værd at bemærke, at Pressenævnet pegede på, at svar på beskyldninger skal bringes i sammenhæng med angrebet (her på Facebook) uanset indslagets begrænsede længde form for foromtale. Pressenævnet gjorde gældende, at det ikke er nogen undskyldning, at et kort format ikke er egnet til at gengive modpartens synspunkter.

Pressenævnet berører her et meget væsentligt emne for DR, hvor så mange programmer og platforme udnytter det samme stof og henviser til hinanden. Det er farligt, hvis en DR-redaktion overtager materialet fra en anden DR-redaktion med henblik på foromtale, uden at DR-redaktionen foretager sin egen bedømmelse af kvaliteten af kollegernes materialet. Ligeledes er

det farligt, hvis formatet spærrer for et eventuelt behov for, at den angrebne part kan komme til orde og kommentere kritikken.

Kontant medvirkede også i P1 Morgen og P4 "Formiddag på 4´eren", hvor Pressenævnet også fandt anledning til lignende kritik.

Bøllebank

I begyndelsen af 2017 modtog lytternes og seernes redaktør en klage over P1 Dokumentars udsendelse "Løggen om Operation Bøllebank." En af klagers hovedpunkter var, at DR ikke havde dokumentation for sine alvorlige påstande. Klager havde derud over kritik af, at nogle påstande om druk ikke var forelagt for ham. Klagen var usædvanlig detaljeret, og klager havde til støtte for sin sag vedlagt en del skriftligt materiale.

Programmet kritiserer den officielle fortælling om et af Danmarkshistoriens vigtigste slag, nemlig danske FN-styrkers kamp mod serbiske styrker under "Operation Bøllebank" i 1994.

Klager skrev først til chefen for DR P1 Dokumentar, da klager som en helt afgørende person med ledelsesansvar under den pågældende operation fandt, at DR rejste en række påstande, som var skadelige og krænkende for ham. Han mente, at dokumentaren fremstillede ham som faglig inkompetent, en mand, der satte sine soldaters liv på spil, gav usandfærdige oplysninger og talte usandt om hændelsesforløbet, samt at han blev fremstillet som fordrukken.

Da klager ikke var tilfreds med DRs svar, ankede han sagen til lytternes og seernes redaktør. Undervejs i arbejdet erkendte DR P1 Dokumentar selv en række fejl.

Der var således ikke dækning for programmets titel "Løggen om Operation Bøllebank". DR ville gerne udfordre den etablerede sandhed om, hvad der skete ved det berømte slag, og det gjorde man ved brug af fire åbne kilder og et større antal anonyme kilder. De fire kilder repræsenterede kun én opfattelse af slaget. Et helt særligt problem var det, at DRs 'hovedkilde' var en båndoptagelse med en nu afdød befalingsmand, som havde givet et interview om sagen for godt ti år siden med den klausul, at interviewet kun måtte bruges efter mandens død, eller hvis han fik job uden for forsvaret.

DR P1 Dokumentar erkendte, at det var postulerende og ikke retvisende at bruge ordet "løgn". Redaktionen erkendte også, at der ikke var dækning for dokumentarens påstande om klagers drikkevaner, og at disse ikke var forelagt klager. Endelig erkendte redaktionschefen, at balancen i programmet var skæv. Man burde have haft én kilde med (udover klager) der havde en anden opfattelse af hændelsesforløbet, end de åbne kilder, som DR benyttede.

DR fastholdt, at man havde talt med 21 ud af de 38 danske soldater, der deltog i slaget, og ifølge DR var hovedparten enige i den fremstilling, som DR gav. Men – gjorde DR gældende – da der var tale om anonyme kilder, var DR af hensyn til kildebeskyttelsen afskåret fra at gå i nogen form for detaljer med disse kilders udsagn.

Det er tilfredsstillende, at DR P1 Dokumentar selv undervejs i arbejdet erkendte en række afgørende fejl.

Efter lytternes og seernes redaktørs behandling af sagen om Bøllebank, har dokumentarens anden hovedperson, oberst CR, også klaget over andre fejlagtige oplysninger i dokumentaren, hvilket DR erkendte i en meddelelse på dr.dk Fejl og Fakta den 17. juli 2017. CR var chef for den danske bataljon i Bosnien.

P1 erkender, at man fejlagtig hævdede, at obersten lavede om på en skriftlig befaling forud for Operation Bøllebank. *"En anklage, der både har vist sig forkert og ikke har været forelagt"*

eskadronchefen”, som P1 Dokumentar skriver på Fejl og Fakta på dr.dk den 17.juli 2017. Der er tale om en fejl, som rammer direkte ind i en persons troværdighed og faglige integritet.

I forhold til 'Bøllebank' er der helt i lighed med sagen om Kontant tale om væsentlig kritik, fordi DR har tilsidesat de samme afgørende og grundlæggende principper i god presseskik, nemlig at sikre sig dokumentation for skadelige og krænkende påstande, samt at DR ikke har foretaget en god og tilstrækkelig forelæggelse for de angrebne parter.

Også i denne sag som i sagen om Postnord var der intet i vejen med, at DR udfordrer officielle fremstillinger og veletablerede sandheder. Det ligger helt klart inden for DRs public service-forpligtelse at interessere sig for og grave i en så vigtig en begivenhed som de danske FN-styrkers kamp med serbiske styrker i 1994. Men som i enhver anden sammenhæng må vinkling og fremstilling afpasses efter, hvad redaktionen er i stand til at dokumentere.

Det er i den sammenhæng værd at minde om, at jo grovere påstande, jo større krav til dokumentation er der behov for. DR har forsvaret sig med, at man ikke af hensyn til kildebeskyttelsen kan bringe udsagn fra de anonyme kilder/soldater.

Der er muligheden for at kontakte DR Etik for råd og bistand i forbindelse med brug af bestemte kilder og medvirkende, men det bedste er, hvis der er en sådan redaktionel kultur, at man rutinemæssigt stiller sig kritisk og agerer "Djævelens advokat" over for egne og kollegers kildebrug for derved at opnå det bedste og mest troværdige resultat.

DR, satire og religion

Folketinget vedtog den 2.juni at afskaffe blasfemiparagraffen i den danske straffelov. Denne særlige lov har eksisteret i 151 år, og den har haft til opgave at beskytte det, der i lovens sprog hedder *"noget her i landet lovligt bestående religionssamfunds tros lærdomme eller gudsdyrkelse"* mod spot og forhånelse.

Afskaffelsen rejser det spørgsmål, om ikke tiden er inde til, at DR også i sine egne etiske regler overvejer konsekvenserne af de ord og sætninger, der vedrører ytringer om tro og religion, som kan tolkes som en form for blasfemi-bestemmelser. Ikke i juridisk forstand, men en form for værdibestemmelser, som inden for DRs udøvelse af journalistik sigter til visse retningslinjer i etiske og moralsk forstand.

Det drejer sig om kapitel 14 om satire, og kapitel 9 om minoriteter. Det forgangne halvår har budt på et par sager, som har berøring med dette emne, og som jeg vil gennemgå senere.

Afskaffelse af paragraffen betyder ikke, at blasfemi holder op med at eksistere som begreb og at der ikke længere findes ytringer, der kan kaldes blasfemiske. Men de formuleringerne i DRs etiske regler, der har berøring med blasfemi og ytringer af satirisk karakter, er uklare og kan risikere at føre til selvcensur.

Ekstra overvejelser

I kapitlet om satire er der en række forhold, som medarbejdere i DR skal overveje, inden de kaster sig ud i satiriske programmer og indslag. Det tredje punkt er relevant her. Der bliver tro og religion fremhævet som et eksempel. Der står: *"At visse grupper kræver ekstra overvejelser. Det gælder fx, når satiren rettes mod minoriteter eller er baseret på race eller religion."*

Bestemmelsen kan forstås sådan, at den blot slår fast, at DR ikke må komme i konflikt med straffelovens rammer for, hvad man kan sige og gøre. Det gælder for det første blasfemi-paragraffen, som nu er afskaffet. Og det gælder for det andet 'racismeparagraffen' 266 b, som gør visse ytringer vendt mod bestemte racer eller grupper af mennesker for kriminelle.

Men derudover er det svært at se, hvilke andre 'ekstra overvejelser', som DR skal tage i forhold til satiriske og humoristiske ytringer, der drejer sig om tro og religion.

Afskaffelsen af blasfemi-paragraffen må jo betyde, at der ikke længere er et juridisk hensyn at tage til humor og satire med kritik af tro, gudsdyrkelse og religiøse samfund. Hvilke andre hensyn, bestemmelserne så sigter til, er ikke klart. Med andre ord: Domstolene kan som eneste autoritative instans i samfundet bedømme, om en ytring er ulovlig eller lovlig, når det gælder eksempelvis racisme. Men domstolene kan ikke længere på dette specielle punkt, der vedrører blasfemi, tage stilling til, om en ytring er blasfemisk eller ej. Folketinget afskaffede i sommeren 2017 blasfemiparagraffen i straffeloven, og dermed findes der i juridisk forstand ikke nogen mulighed for, at individer eller foreninger kan efterprøve, om en ytring er gudsbespottende eller forhånende i blasfemilovens forstand.

Hensyn til minoriteter

Det andet kapitel, som har en form for indirekte berøring med omtale af tro og religion er DRs kapitel 9, der drejer sig om minoriteter.

Heri står, at DR skal modvirke fornædrende og fordomsfuld omtale af forskellige forhold, og så nævnes tolv punkter, herunder tro.

Samtidig står der, at *"DR skal udvise passende hensyn til særlige religiøse forhold, kulturelle traditioner og etniske traditioner."*

Også dette kan læses som en konstatering af, at DR ikke skal ytre sig, så det risikerer at føre til racisme eller anden overtrædelse af straffeloven. Men navnlig ordene om at udvise 'passende hensyn til religiøse forhold' er uklare og kan opfattes som en form for 'blasfemihensyn'.

Det afgørende punkt er, hvem der definerer, om der er udvist et såkaldt 'passende hensyn til særlige religiøse forhold'. Og dernæst hvad der definerer et 'passende hensyn' og 'et særligt religiøst forhold.'

Der er en række eksempler på, at det i praksis afføder kritik – endda trusler om vold i visse tilfælde – når medierne vælger en provokerende og kritisk tilgang til nogle religiøse retninger, og her er det især islam og fortolkninger af denne religion, som topper. Det har DR selv måttet sande.

Den unge digter med muslimsk baggrund, Yahya Hassan, modtog i 2013 adskillige dødstrusler, efter at han havde medvirket i DR2-programmet Deadline, og her havde han læst op af sine egne islam-kritiske digte.¹

En 15-årig dreng blev trekvart år senere dømt 20 dages betinget fængsel ved retten i Glostrup for trusler fremsat på Facebook.² Den unge mand forklarede i retten, at *"han svinede min gud og min profet til."*

¹ <http://www.dr.dk/nyheder/indland/unge-bag-dodstrusler-mod-yahya-hassan>

² <http://politiken.dk/indland/art5505445/15-%C3%A5rig-f%C3%A5r-betinget-f%C3%A6ngsel-for-trusler-mod-Yahya-Hassan>

Var det en mangel på ekstra overvejelse og passende hensyn, da DR valgte at bringe et provokerende interview, som førte til trusler? Nogle ville kunne læse bestemmelserne sådan. Burde DR en anden gang tage højde for sådanne 'følelser' og undlade en provokation eller sketch, eller burde DR netop hævde retten til at bringe lignende digte. Men hvordan stemmer det så med 'passende hensyn'?

Når blasfemi-paragraffen ikke længere findes, må logikken efter min opfattelse være, at der ikke findes andre grænser for religionskritik, end dem som straffeloven i øvrigt sætter. DR er – ifølge min fortolkning – forpligtet til at behandle emner om tro og religion på nøjagtig samme måde, som DR skal behandle alle andre emner. Det kunne tale for, at DRs regler ikke længere indeholder henvisninger til særlige hensyn og overvejelser vedrørende tro.

DR vælger hver dag at undlade visse ytringer eller billeder, fordi de kan forekomme over stregen i forhold til en konkret person eller en gruppe, og de kan måske være en overtrædelse af de presseetiske regler eller lovgivningen. Men DR har grundlæggende retten til at fremsætte både dumme, grovkornede og platte ytringer, der vækker til debat og måske siden fortrydelse.

Klager fra kristen funderet organisation

DR har fra den kristen funderede organisation, KLF, Kirke og Medier, modtaget to klager i første del af 2017, og begge har dyb berøring med disse nævnte temaer. Herunder også en påstand om, at DR foretager en forskelsbehandling, således at man godt tør krænke kristnes følelser, men ikke vil eller tør lave grin med islam. I klagen argumenterer KLF's generalsekretær Mikael Arendt Laursen for, at DR i børneprogrammerne med figuren 'Onkel Reje' ikke udviser respekt for de familier med børn, der ser programmerne. Ifølge KLF henvender et stigende antal medlemmer sig til deres egen organisation, fordi de er utilfredse med, at de oplever programmet og dets karakterer som stødende. Navnlig har det provokeret KLF-medlemmerne, at Onkel Reje i en episode har brugt en bornholmsk rundkirke som toilet, og at Gud i et andet afsnit illustreres som siddende med en skødehund, hvor KLF antyder, at det er Jesus, der tænkes på. I sin klage til DR skriver KLF's generalsekretær Mikael Arendt Laursen: *"Vores medlemmer oplever dette som helt unødvendige provokationer af dem som kristne forældre, hvilket vi som mediebrugerorganisation til fulde kan bakke op om."*

Videre skriver generalsekretæren Mikael Arendt Laursen: *"KLF, Kirke & Medier og vores medlemmer er kede af, at kristendommen sjældent formidles til børn og unge særligt på DR, men også i de elektroniske medier generelt, og når det sker, at det så er i form af latterliggørelse og satire, som sårer forældre, der ser programmerne sammen med deres børn. Det er min påstand, at man ikke ville gøre det samme med muslimske symboler, hvilket vi da heller ikke kan finde et eneste eksempel på hverken Ramasjang eller Ultra. Det ville efter vores mening klæde DR at tage tro og eksistensstoffet alvorligt også overfor den helt unge målgruppe i stedet for at gøre grin med rundkirker og Gud."*

KLF kritiserer, hvad der dybest set må opfattes som en form for blasfemi i Onkel Rejes programmer, men organisationen har ikke stillet noget krav om, at DR's programmer skulle forbydes. Organisationen har i øvrigt i det daglige en løbende dialog med DR og er en kristen funderet interesseorganisation, der blandt andet har til formål at påvirke DRs programpolitik. Klagen har også en klang af, at KLF appellerer til DR om også at fremstille kristendommen over for børn på andet og mere end en latterliggørende måde. Men henvendelsen viser, at tro og religion er en medieetisk kamplads med mange interessenter.

Den anden sag fra KLF drejer sig om en video, som DR3 udsendte i påsken. Videoen er – i henhold til DR3s egen opfattelse – en satire over fortællingen om Jesus på korset, som hidkalder sin far. En figur, der skal forestille Gud (med fynsk dialekt), kommer ned på jorden for at skælde sin søn ud over, at han hænger på korset og har glemt sin rygsæk, at han "hænger ud" med Judas, og at

det ikke er langt Jesu' tømmerkompetencer rækker. Videoen er krænkende over for kristne, mener KLF, og den er – ifølge organisationen – endnu et eksempel på, at det er kristne værdier og symboler, som DR kaster sig over, når man vil lave satire. Jeg vender tilbage til den satiriske video.

Onkel Reje og rundkirkerne

Onkel Reje-afsnittene har i 2016 og 2017 hovedsageligt været genudsendelser. Samlet har der været vist over 2200 trailere og afsnit, hvori Onkel Reje indgår. Enkelte har været genudsendt et ekstremt stort antal gange. En trailer har været genudsendt over 700 gange.

Jeg har med hjælp fra DR Arkiv gennemgået hovedparten af Onkel Reje-afsnittene, og jeg kan ikke finde belæg for KLF's kritik.

Bortset fra de episoder, som KLF har klaget over, har jeg ikke fundet krænkelse af kristne symboler. I det pågældende afsnit (som er en genudsendelse fra 2013), besøger Onkel Reje og medværten i børneprogrammet, "Brille", Bornholm for at møde verdens højeste bornholmer. I et computergrafik-genereret landskab er bornholmeren så stor, at hun må bruge en rundkirke som toilet. Bortset fra dette er der ingen henvisninger til kristendom og kristne symboler i øvrigt. I øvrigt rummer det pågældende afsnit også en sang om hunden "Vovse", som kan lide at gå i dametøj og spørger en engel, om hunde må have dametøj på i himlen.

Ifølge DRs svar til klager er programmet henvendt til de yngste seere i alderen tre til syv år. Selve figuren, Onkel Reje, er skabt som en "politisk ukorrekt" person, der "prutter" og elsker at se ting eksplodere. Figuren foretager sig handlinger, som normalt kan være forbundet med dårlig opførsel (pudser næse i en hue). Men humoren og satiren drejer sig ikke om kristendom eller nogen anden religion.

DRs svar til KLF har været, at Onkel Reje udfordrer og vender alt på hovedet, som man ofte gør i komikken. Børnene kan let afkode, at Onkel Rejes programmer er en absurd verden, og derfor mener ledelsen for DR Ramasjang og Ultra, at det falder inden for DRs etiske regler. Samtidig har DR over for KLF understreget, at der hverken i forbindelse med Onkel Reje programmer eller i andre børneprogrammer er emner, trosretninger eller befolkningsgrupper, som DR ikke kan omtale i satirisk eller humoristisk sammenhæng.

Fra 'Onkel Reje og børnenes brevkasse' hvor verdens højeste bornholmer sidder på en rundkirke som toilet. Foto: DR

Det gælder for enhver brug af satire og humor, at det er en smagssag, som man kun meget vanskeligt kan nedfælde i et regelsæt. Således også her. Ifølge DRs regler for satire skal der være humoristiske programmer, som bryder med normer og udfordrer grænserne. Men satire må ikke være "unødigt ondskabsfuld eller ydmygende over for personer eller grupper." Samtidig er der den føromtaltte bestemmelse om, at "visse grupper eller emner kræver ekstra overvejelser. Det gælder fx, når satiren rettes mod minoriteter eller er baseret på race og religion."

Det kan forekomme stødende, hvilket KLF's klage vidner om, at et børneprogram benytter en rundkirke som toilet, men en anden sag er, om det også er en overtrædelse af DRs presseetiske regler, at en børnevært i forbindelse med et indslag om "overdimensionerede bornholmere" lader figuren bruge en computerfremstillet grafik med en rundkirke som et toilet? KLF har fundet, at brugen af rundkirken atter – set med organisationens øjne – er et eksempel på, at man kan bruge kristne symboler, men ikke vil udvise samme mangel på respekt, når det gælder muslimske symboler. Med hensyn til det sidste, så er det en påstand, som dog kan efterprøves, men som jeg ikke har haft mulighed for og kapacitet til at teste. Men i sin grundsubstans er det en form for blasfemi-anklage, som KLF rejser. Før ophævelsen af loven kunne en domstol med autoritet beslutte, hvad der var blasfemisk eller ikke var det, men den mulighed findes ikke længere. Det risikerer i større eller mindre grad at være en smagssag. Da blasfemi var en del af straffeloven, var det op til Rigsadvokaten at afgøre, om der skulle rejses tiltalte, og det har rigsadvokaten kun valgt at gøre i ganske få sager. Det var tilfældet med den berømte 'Trille-sang' fra 1971. Sangen 'Øjet' var fremført af sangeren Trille i Danmarks Radio, og i første omgang indstillede rigsadvokaten, at der ikke skulle rejses tiltale. Men Justitsministeriet besluttede det modsatte. Efter en tekstanalyse kom Gladsaxe ret den 21. oktober 1971 frem til, at de to programchefer

fra Danmarks Radio ikke havde overtrådt blasfemi-loven ved at lade Trille fremføre sin vise.³ Det var altså op retten at fortolke lovens bestemmelser for at lægge en linje for ytringsfriheden på dette område, hvilket kun er sket ved yderst få lejligheder.

Video med Jesus på korset

KLF har også klaget over den satiriske video, som DR3 lagde ud i påsken med titlen "Jesus og far". KLF skrev i sin klage: *"En person, der skal forestille at være Gud taler ned til Jesus som et lille barn, mens denne vrider sig i smerte på korset. "Gud" når også i den to minutter lange påskevideo at kalde det pinligt, at sønnen hænger på korset og "skaber" sig."*

KLF gav i klagebrevet udtryk for, at det er uacceptabelt, at DR nedgør de værdier, som danner grundlag for det demokratiske velfærdssamfund, Danmark er i dag. KLF peger på ligeværd og næstekærlighed som en følge af tusindårs indflydelse fra kristendommen. Endvidere finder KLF det uacceptabelt, at et public service-medie som DR krænker og træder på troende menneskers personlige religiøse følelser, som et flertal af danskerne tilslutter sig. *"Retten til at ytre sig er ikke det samme som retten til at krænke mennesker, hvis tro netop bygger på Jesu død på korset for menneskers skyld", skriver KLF i sin klage.*

Videoen og KLF's klage har været omtalt i dagspressen og har også kaldt på heftig debat på DR3s Facebook-profil selv flere uger efter, at den var lagt ud. Den er set af langt over en million mennesker, og den har trukket over fem tusinde kommentarer. En meget stor del finder videoen sjov og god, en del af kommentarerne går på, at DR krænker kristnes følelser, og så er der en vis del, som giver udtryk for, at DR aldrig ville turde gøre grin med profeten Muhammed, men at DR kun tør tage fat på kristendommen.

Chefen for DR3 Steffen Raastrup svarede KLF's generalsekretær således: *"Videoen er, som du selv påpeger, en video, der på humoristisk vis, forsøger at kaste lys over hvorfor vi egentlig holder Påske, henvendt til en målgruppe der for en stor dels vedkommende ikke er bevidst om den historiske og kristne baggrund for højtiden. I videoen benytter DR3 et greb, hvor vi "menneskeliggør" Gud og Jesus, således at deres interaktion mimer en hverdagsdialog mellem en irettesættende far og en fortvivlet søn. Skuespillet og iscenesættelsen er åbenlyst karikeret.*

Smag og behag er forskellig, og derfor vil jeg overlade det til den enkelte at vurdere om videoen er sjov eller ej. Men fra DRs side vil vi ikke undsige hverken intention eller eksekvering. Hvis vi vil have unge til at beskæftige sig med samfundsmæssige forhold, herunder danskernes forhold til kristendommen og de kristne højtider, og hvad det betyder for vores liv og hverdag, så er satire ofte en effektiv vej til at skabe opmærksomhed og debat."

Klagen er parallel til problemstillingen med Onkel Reje. Og det skal nævnes, at KLF har modtaget svaret på denne klage, uden at organisationen har ønsket at gå videre til lytternes og seernes redaktør med en anke over afgørelsen.

KLF fremfører som sit argument i forbindelse med klagen over påske-videoen, at retten til at ytre sig ikke er det samme som retten til at krænke mennesker, hvis tro bygger på Jesus. Hvis der stadig fandtes en blasfemi-paragraf, kunne det have været et anliggende for rigsadvokaten at tage stilling til, hvorvidt denne video var en overtrædelse af blasfemi-paragraffen eller ej.

3

<http://justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2015/Straffelovraadets%20udtalelse.pdf>
p.56

For som det tidligere er anført, forekommer det uklart, hvad det er for 'ekstra overvejelser', som DR skal tage i agt, når man har med satire og religion at gøre, sådan som det står formuleret i de etiske regler om satire.

Muhammed-krisen

Muhammed-krisen fra mere end ti år siden bragte nyt lys på religiøs krænkelse, og gjorde denne diskussion i medierne yderst relevant, hvad den fortsat har vist sig at være.

I efterspillet fra Muhammed-krisen viste praksis, at selv om et eller flere trossamfund følte sig krænkede på deres religions vegne, var såvel domstolene som anklagemyndigheden meget tilbageholdne med at bedømme det som en overtrædelse af lovgivningen og dermed en strafbar ytring.

Morgenavisen Jyllands-Postens tolv tegninger af profeten Muhammed i 2005 førte til, at den daværende rigsadvokat Henning Fode tog stilling til, hvorvidt han ville rejse tiltale for blasfemi eller hadefulde ytringer. Samlet set mente rigsadvokaten, at uanset om formålet med tegningerne var at udtrykke "*hån, spot og latterliggørelse*" med det formål at debattere, om der i et verdsligt samfund skal tages særligt hensyn til nogle muslimers religiøse følelser, var tegningerne ikke blasfemi.⁴ Blandt andet skrev han, at i Danmark anvendes en direkte og uhøjtidelig debatform, hvor selv stødende og fornærmende meningstilkendegivelser i vidt omfang accepteres. Der har igennem de seneste mange år, hvor blasfemiparagraffen har eksisteret, været en stor tilbageholdenhed fra dem, der skulle hævde dens brug, nemlig rigsadvokaten, til at forsøge at få nogen dømt for blasfemi. Der har samtidig været et udstrakt hensyn til ytringsfriheden. I den gennemgang, som Straffelovrådet lavede for nogle år siden af emnet, kom man frem til, at hensynet til tidernes skiften og dermed også, hvad der anses for blasfemisk, har spillet en betydelig rolle for, at der har været så få sager. Muhammed-sagen viser også i forhold til, hvad man må og kan sige om religioner, at domstolene er yderst tilbageholdne med at gribe ind i forhold til ytringsfriheden, sådan som den er sikret i Grundloven og i Den Europæiske Menneskeretskonvention.

Vestre Landsret og ærekrænkelse

Efter at rigsadvokaten ikke ville rejse sag efter blasfemi-paragraffen, valgte en række muslimske organisationer at lægge sag an mod Morgenavisen Jyllands-Posten – ikke for blasfemi, men for ærekrænkelse. Vestre Landsret frifandt i juni 2008 Morgenavisen Jyllands-Posten. I dommen lægges der blandt andet vægt på, at medlemmerne af de pågældende organisationer og foreninger, der lagde sag an, ikke kan identificeres med profeten Muhammed, sådan at ytringer, der angår profeten, kan anses for også at være rettet mod foreningerne eller disses medlemmer. Det er altså ikke nok at være krænket, fordi man er muslim og med i en forening.

Senere tager dommerne stilling til den mest berømte tegning med bomben og turbanen. Dommerne slår fast, at det er en kendsgerning, at der er forøvet terrorhandlinger i islams navn, og at det ikke er retsstridigt at gøre dette forhold til genstand for satirisk fremstilling. Den berømte tegning henviser hverken til muslimer generelt eller til de foreninger og deres

⁴ Afgørelse om eventuel strafforfølgning i sagen om Jyllands-Postens artikel "Muhammeds ansigt." 15. marts 2006, Folketingets retsudvalg alm.del – bilag 485.

medlemmer, der har anlagt sagen, hvorefter retten afviser, at tegningen kan indeholde strafbare ytringer.⁵

I dommen fra Vestre Landsret står det, at landsretten sådan set godt er klar over, at medlemmerne af de islamiske foreninger i større eller mindre grad har følt sig ramt og såret over den måde, hvorpå Jyllands-Posten har søgt at fremkalde en debat om ytringsfrihed og selvcensur. Men alligevel har retten ikke fundet det bevist, at der var tale om strafbare ytringer.

Når KLF klager til DR over, at DR misbruger sin ytringsfrihed ved at udsende påskevideoen med Jesus på korset, har det hidtil i bund og grund kun været domstolene, der kunne tage stilling til lige præcis det spørgsmål. Nu kan dette så ikke længere ske efter blasfemi-paragraffen, og derfor kommer der til at hvile et udefinérbart pres på DR for selv at fortolke, om noget er blasfemisk eller ej alene som følge af blasfemibestemmelsens afskaffelse. DR valgte i sin sketch på DR3 at sætte hensynet til debat om påskens budskab i forhold til unge over hensynet til de kristne, der måtte føle sig krænket af satirens form. Det ligger inden for DRs ytringsfrihed at træffe den afvejning, at selv om det kan støde nogen, så er der et formål, som tilsidesætter et hensyn dertil. Det vil være et konkret skøn fra gang til gang. Men der må være frihed for Loke såvel som for Thor. Hensyn i forhold til provokation eller mangel på samme gælder ikke kun minoritetsreligioner, men alle religioner.

Lige satirisk over for alle religioner

DRs grundlæggende værdier er blandt andet alsidighed, troværdighed og uafhængighed. Det står klart i de etiske regler, at upartiskhed og fravær af skjulte dagsordner er helt grundlæggende værdier i al programproduktion. Men samtidig skal DR kunne udøve både klassisk journalistik, bryde grænser og være satiriske – ja ligefrem kunne latterliggøre bestemte fænomener i tiden som et led i sin satire.

DR vil beskytte minoriteter blandt andet ved at modvirke fornædrende og fordomsfuld omtale af personers tro, som der står. Men i henhold til DRs egen målsætning om at være balanceret og fair må det betyde, at DRs satire, når det gælder religion og tro, hverken er mere eller mindre beskyttende over for minoriteters religion end det sker i forhold til majoritetens religion, som i Danmark er den evangelisk-lutherske tro. Det må opfattes sådan, at det er med andre ord hverken eksisterer en skreven eller uskreven lov om, at man ikke må gøre grin med islam, men godt må gøre grin med kristendom, sådan som KLF hævder det i sin klage over DR3s påskevideo. Principielt er der ikke forskel på religioner, og det kan heller ikke opfattes sådan, at man i højere grad må gøre grin med majoritetens religion eller i højere grad skal afstå fra at bruge satire over for en minoritetsreligion. Der bør ikke være en skævhed i forhold til, hvordan religioner behandles.

Det må endvidere opfattes sådan, at det er ikke noget selvstændigt formål at gøre grin med den ene eller anden tro, men det er heller ikke forbudt. Og der er ikke en speciel 'god tone' for, hvordan satiren skal udformes, så den ikke støder tro og religioner. Det er her, at det bliver uklart, hvorledes bestemmelserne i kapitlet om satire og om minoriteter skal opfattes på dette punkt. Det kan som tidligere nævnt få karakter af en form for indirekte blasfemi-hensyn i DRs etik, som stadig er der, selv om loven er ophævet.

Domstolene har hidtil prioriteret hensynet til ytringsfriheden meget højt i forhold til religionskrænkelser. Nu er blasfemiparagraffen væk, og det understreger behovet for, at DR gør klart for sig selv, hvad man opfatter det konkrete indhold i de bestemmelser, som ligger i de etiske regler med berøring af blasfemi og omtale af tro og religion.

⁵ Vestre Landsret, 19. juni 2008, Pressemeldelse: Frifindelse i Muhammedsagen.

Det er næppe et emne, som får aftagende betydning for medierne i fremtiden. Snarere er der grund til at tro, at også DR vil løbe ind i stadig flere sager, hvor netop tro og krænkelse kan spille en rolle. Eksemplerne findes både når det gælder tro og verdslige forhold.

Sidste år forlangte den tyrkiske præsident Recep Tayyip Erdogan, at den tyske kansler greb ind, fordi en komiker læste et smædedigt op om Erdogan i ZDF – den tyske public servicestation. Landsretten i Hamburg har i år slået fast, at satirikeren ikke må læse udvalgte dele af sit digt op, hvor digteren 'smæder' den tyrkiske præsident.⁶

I Danmark har det udløst en terrorhandling, at den svenske tegner Lars Wilks var på besøg i Krudttønden i København. (Lars Wilks har tegnet profeten Muhammed som en hund i en rundkørsel) Året efter var Wilks til ytringsfrihedskonference på Christiansborg pakket ind i sikkerhed omkring det danske parlament.⁷

Samfundet ændrer sig, og der er stadig flere mennesker, som tilhører en minoritetsreligion. Der er ikke den samme homogenitet i samfundet, som da Trille sang sin sang i 1971, og nyhedsformidlingen er så hastig og interaktiv, at satire eller nyheder om tro og religion hurtigt kan medføre en storm af en debat på sociale medier. Langt flere anmelder i dag racisme, og antallet af domme på dette felt er fordoblet på blot et par år.⁸

Det var eksemplet fra påsken med satiren over Jesus på korset. DR skal kunne navigere på dette felt.

Derfor har jeg brugt forholdsvis megen plads på at analysere dette forhold set i lyset af de to 'kristne' klager, der har været bragt op i det forløbne halve år. Det sker ud fra ønsket om rettidig omhu. Der er brug for velovervejet at kunne tage stilling til de retningslinjer, der på så vitale områder skal lægge rammerne om DRs ytringer i en tid, hvor statsmagten ved ophævelse af blasfemibestemmelsen lægger et endnu større ansvar over på public servicestationens egen dømmekraft. Der er grund til at antage, at den enkelte DR-medarbejder oftere og oftere vil skulle skønne i sager, hvor der skal ske en afvejning mellem krænkelsesaspektet og hensynet til satire og ytringsfrihed. Hvis et valg skal ske velovervejet og ud fra ensartede kriterier, er det nødvendigt, at DR tager den besværlige dialog med sig selv om, hvad der ligger bag formuleringerne, og hvor grænserne går. Der er ingen anden instans i samfundet, som kan træffe en beslutning og sætte grænserne, nu hvor domstolene er frataget dette.

⁶ <https://www.dr.dk/nyheder/udland/tysk-landsret-stadfaester-dom-over-erdogan-kritisk-komiker>

⁷ <https://www.b.dk/nationalt/lars-vilks-et-aar-efter-krudttoenden-siger-man-i-sverige-at-man-vil-forsvare-ytri>

⁸ JP, 1. august 2017. "Flere anmelder racisme."

DRs svar – blasfemiske ytringer

Blasfemiparagraffens afskaffelse betyder ikke, at der ikke stadig kan findes blasfemiske eller strafbare ytringer om religiøse forhold. Uanset blasfemibestemmelsens afskaffelse kan ytringer, der forhåner, nedværdiger eller truer en gruppe af personer eksempelvis på baggrund af deres tro straffes, ligesom der efter omstændighederne også kan straffes for injurier. Det er netop det bredde fokus, som formuleringerne i DRs etiske retningslinjer har. Det er således ikke en afspejling af straffelovens blasfemibestemmelse, men af alle de relevante bestemmelser i straffeloven samt etiske overvejelser, når det i DRs etiske retningslinjer nævnes, at der i visse tilfælde skal tages hensyn til religiøse forhold.

DR har og skal fortsat have endog meget vide rammer - også når det gælder omtale af tro og religion. Såvel i satire som i andre programmæssige sammenhænge skal der være plads til debat, kritik, latterliggørelse og provokation. Men det er ikke foreneligt med DRs værdigrundlag at provokere for provokationens skyld.

Diskussionen om, hvornår der er tale om blasfemiske ytringer kan være vanskelig. Det stiller krav om omtanke, finfølelse og ansvar at håndtere emnet i respekt for ytringsfriheden og den enkeltes ret til at udtrykke holdninger. Sådan har det været hidtil – og det ændres ikke af, at blasfemi ikke længere er en overtrædelse af straffeloven.

Klare aftaler – der holder

At medvirke i et radio- eller tv-program er en tillidssag. Det er helt afgørende for DR og virksomhedens troværdighed, at medvirkende kan stole på de aftaler, man indgår med DR. Men den anden side af mønten er, at DR skal kunne stole på aftaler, som man laver med medvirkende.

En lille gruppe af medvirkende som for eksempel politikere og professionelle talspersoner kender præmisserne ud og ind. Men almindelige mennesker har i reglen intet konkret kendskab til den professionelle tilrettelæggers arbejdsmetoder og arbejdsteknikker. Ligeledes har det almindelige menneske ingen viden om, hvordan en tilrettelægger udvælger en "præmis" og skærer stoffet til, så det passer til "en vinkel." Det er journalistens arbejdsmetoder og faglige greb. Intet forkert i det. Men journalisten/tilrettelæggeren har altid et ansvar for, at den medvirkende – og det er uanset om vedkommende er professionel eller et menneske uden forudgående kendskab til medierne – er grundigt og fyldestgørende orienteret forud for et interview til bånd eller en medvirken i live-tv.

Det på skrift

En konkret sag fra mit bord berører dette emne. En kvinde havde klaget over sin medvirken i Radioavisen den 23. oktober 2016 og et interview til TV Avisen samme dag. Indslaget til TV endte dog med ikke at blive bragt. Jeg påpegede i den sag, at reglerne er uklare for skriftlige aftaler.

Klager følte sig misinformeret om den reelle hensigt med indslagene. Hun arbejder som frivillig i organisationen "Lær for livet." Klager havde den opfattelse, at DR kontaktede hende for at fortælle en historie om sit frivillige arbejde som lektiehjælper for en ung, sårbar pige, men ifølge klageren, handlede indslaget i Radioavisen og interviewet til TV Avisen i stedet om noget helt andet – nemlig private fondes indflydelse på sociale projekter.

TV Avisen forsvarede sig med, at man i flere omgange havde informeret klager fuldt ud om præmisserne for hendes deltagelse.

TV Avisens opfattelse var, at i praksis er TV Avisen og DRs nyheder ikke omfattet af bestemmelserne om skriftlige aftaler for medvirkende. Især henholder TV Avisens ledelse sig til, at den korte tid til nyhedsproduktioner ikke tillader, at man gennemfører egentlige skriftlige aftaler med de medvirkende.

Jeg fandt i den pågældende sag, at det ikke var muligt at afgøre, hvem der havde ret, og dermed hvor godt klager var orienteret. Det var påstand mod påstand, og der var ikke nogen skriftlig dokumentation i form af en e-mail eller en sms, som kunne underbygge, hvordan forløbet med en aftale var. Jeg konkluderede, at der ikke var sket en overtrædelse af DR's programetik, men jeg finder det uheldigt, når der er afgørende uoverensstemmelser om vilkårene for medvirken. Det må være til fordel for DR, at en redaktør er i stand til at dokumentere, at man faktisk har orienteret en medvirkende på en fair og ordentlig måde, hvis der opstår uoverensstemmelse.

Jeg lagde derfor i forbindelse med arbejdet med sagen op til, at DR præciserer sine egne regler på dette område. Det bør stå klart, i hvilke sammenhænge DRs anbefaling om en skriftlig aftale gælder. Og hvilke typer af medvirkende DRs etiske reglers anbefaling af en skriftlig aftale omfatter.

Der har været en god dialog med DR Etik om dette spørgsmål, og direktionen har kort før sommerferien vedtaget et par ændringer på DR Etik's initiativ. Hidtil stod der i DRs etiske regler: *"Ved medvirkende forstås personer, der deltager i et indslag eller program. Tilrettelæggeren skal sikre sig, at den medvirkende har forstået og accepteret:*

- *Emne for produktionen*
- *Hvilken sammenhæng de indgår i, herunder hvilke indslag og udsendelser interviewet bliver optaget til samt*
- *At deres udtalelser kan blive refereret eller genbrugt i andre DR's sammenhænge. Fx på sociale medier."*

Og senere hedder det: *"Når præmissen er forstået og accepteret, er aftalen juridisk bindende. Hvis aftalen er indgået mundtligt, anbefales det at sende den medvirkende en e-mail, der bekræfter de væsentligste dele af aftalen. Samtykke kan også gives på bånd."*

Nu er teksten ændret, således at det fremgår, at det kan være en god idé at sende en e-mail, som bekræfter aftalen. Og der er føjet en sætning til, der anbefaler, at dette navnlig sker ved alle typer af længerevarende opgaver. Det kan også omfatte nyhedsindslag med længere forberedelsestid:

"Når præmissen er forstået og accepteret, er aftalen juridisk bindende. Hvis aftalen er indgået mundtligt, kan det være en god ide at sende den medvirkende en e-mail, der bekræfter de

væsentligste dele af aftalen. Det gør sig særligt gældende, hvis der er tale om længerevarende produktioner. Samtykke kan også gives på bånd.”

Man kan diskutere, om ordet 'anbefaler' er stærkere end ordene "en god idé", men DR Etik har med sin ændring taget et fornuftigt og væsentligt skridt til, at reglerne nu indeholder denne præcisering.

Magten over redigeringen

Forslaget om i højere grad at nedfælde en aftale med en medvirkende er ikke en støtte til kræfter, der vil udhule DR-medarbejderes ret til have magten over redigeringen.

Forslaget skal ikke opfattes som et ønske om, at der skal vendes op og ned på den nuværende praksis i DR Nyheder. Langt de fleste aftaler bør som nu finde sted som en mundtlig aftale. Men navnlig hvis journalisten oplever, at en ikke-professionel mulig medvirkende er tilbageholden og usikker og har svært ved at forstå i hvilken sammenhæng, interviewet skal bruges, kan det være en fordel for begge parter, at journalisten tilbyder at sende en mail med rammerne for interviewet. Journalisten bør skrive, hvad emnet for interviewet er, men kan også føje til, at det er "hovedpunkter" og ikke en udtømmende liste over spørgsmål. Dette kan naturligvis også foregå på messenger, sms eller i en anden skriftlig form. Denne orientering bør allerede i dag finde sted, selv om den ikke er på skrift.

Det er mit indtryk, at det snarere kan styrke DR end det modsatte. For det første vil en medvirkende i ro og mag kunne læse en mail og danne sig et indtryk af, hvad det rent faktisk er, DR beder om medvirken til.

For det andet vil det styrke DR, hvis man i en strid er i stand til at dokumentere, hvad DR faktisk har meddelt den medvirkende.

Der er altså en klar fordel for DR i at udvise den omhu at gøre en mulig medvirkende klar over på skrift, hvad forventningerne er.

Flere skriftlige aftaler bør ikke blive en løftestang for, at trænede og professionelle kilder får et værktøj til at aftvinge en håndfæstning fra DR-medarbejdere på, hvad man må spørge til og ikke må komme ind på for derved at tage sig magt over redigeringen. Faren eksisterer. Jeg har talt med redaktører både inden for og uden for DR, som peger på en udvikling, hvor blandt andet myndigheder i stigende grad forsøger at tiltage sig redigeringsret ved at forlange underskrift på aftaler, når de medvirker i pressen. Dette er et selvstændigt problem, som har stor relevans. Det vil være et emne, som jeg kan tage op senere, men denne halvårsrapport rummer ikke mulighed for det.

Et ja er et ja

Når DR for eksempel 1. maj, Grundlovsdag eller ved anden lignende lejlighed er til stede og dækker en tale, er det at betragte som en accept af en interviewaftale, hvis DR-journalisten begynder at stille spørgsmål og politikerens indvilger i at svare. Dette kræver ikke forudgående aftaler. Accepten ligger i situationen og politikerens, der samtykker i at svare på spørgsmål.

Det påhviler DR-journalisten, at vedkommende straks præsenterer sig og i hvilken sammenhæng, interviewet er tænkt fremstillet til. Er det en journalist fra TV Avisen, præsenterer vedkommende sig som sådan samt med formål for sin tilstedeværelse. Er det en reporter, som

samler stof til et satirisk indslag, så præsenterer medarbejderen sig med navn, station og også i hvilken sammenhæng, interviewet skal bruges.

Live-interview uden forudgående aftale er ikke i overensstemmelse med reglerne. For eksempel såkaldte "koldkald", hvor en radijournalist ringer op til en kilde og sender vedkommende direkte ud gennem højtalerne, uden at den pågældende har givet sit samtykke endsige er klar over, hvilken sammenhæng opringningen er foretaget i. Pressenævnet har for mange år siden accepteret, at en journalist kan bruge en båndoptager som elektronisk notesblok, uden at journalisten skal gøre kilden opmærksom på, at samtalen bliver optaget. Men det gælder ikke live-interviews.

Ordet fanger

Hvis eksempelvis en politiker på stedet har accepteret at lade sig interviewe af en DR-medarbejder, kan vedkommende ikke efterfølgende kræve et sådant interview trukket tilbage med henvisning til for eksempel, at der ikke var lavet en interviewaftale med pressetjenesten inden. Der fanger bordet. Omvendt skal DR-journalisten respektere, hvis politikerens eller en anden professionel kilde, der optræder i offentligheden ved møder og lignende på stedet kræver en aftale for at svare på spørgsmål. Eller først ønsker at lave et interview senere efter en nøjere aftale.

Disse regler gælder selvsagt på Christiansborg. Hvis en politiker har accepteret at give en kommentar til en DR-journalist, uden at der ligger en aftale forud, så kan interviewet ikke trækkes tilbage, selv om politikerens måtte fortryde. Alt under forudsætning af, at DR-journalisten har overholdt de gældende husregler om, hvor interviews må foregå. Heri er ingen ændringer, og det vil større brug af mails til at lave en aftale ikke ændre på.

Når en medvirkende står med en aftale med DR på skrift, kan det lede til, at såvel den medvirkende som DR-medarbejderen opfatter det som mere forpligtende, end hvis blot aftalen er lavet mundtligt. For eksempel at DR skulle have et større ansvar for at benytte for eksempel et interview. Der er imidlertid en misforståelse. DR har hverken i større eller mindre grad pligt til at bringe et interview fordi der måtte ligge en mail med rammerne for interviewet. Det er DRs ret at redigere og bestemme, hvilke informationer, der skal med.

Men det vil dog altid være god stil og i overensstemmelse med god presseskik at meddele en medvirkende, hvis nyhedsprioriteringen bliver lavet om, således at den pågældende er klar over, at det interview, man har sagt ja til at medvirke til, udgår eller bliver sat ind i en anden kontekst, end det man oprindeligt aftalte. Sådan er det også i dag.

Informeret samtykke

Britiske BBC har i sine ret omfattende etiske retningslinjer et forslag, som er konstruktivt og interessant. Måske endda værd at overveje at kopiere.

BBC har et helt afsnit om "informeret samtykke" (informed consent).

Afsnittet om at opnå samtykke har en passus, som jeg her citerer på engelsk: *"We obtain informed consent from our contributors in a variety of ways depending on the circumstances of their contribution. Wherever practicable we should obtain consent in a form capable of proof."*⁹

⁹ (<http://www.bbc.co.uk/editorialguidelines/guidelines/fairness/contributors-and-informed-consent>)

Specielt den sidste sætning, hvor BBC taler om, at man så vidt muligt skal opnå samtykke på en beviselig måde. Det kan være på en båndoptagelse, men det kan også være en e-mail eller en sms. Det afgørende her er, at der netop ikke nævnes en speciel form for "kontrakt". Tekststykket besidder en sådan sproglig rummelighed, at det ikke burde virke hæmmende for en redaktions arbejde i det daglige, men på den anden side er det også en generel og bredt dækkende hensigtserklæring om, at BBC skaffer sig ét eller andet form for skriftligt samtykke fra de mennesker, som stationen kontakter.

DRs svar – aftaler med medvirkende

DR har ansvar for at sikre, at alle kilder ved, hvad de medvirker i og på hvilket grundlag. Briefingen af kilder er en meget væsentlig og integreret del af journalistikken og programvirksomheden - ikke kun for at sikre fairness over for kilden, men også for at sikre kvaliteten i programmerne.

Briefingen kan foregå på forskellige måder, men det afgørende er, at den medvirkende har forstået, hvad han eller hun siger ja til.

DR Etik og DR Nyheder gennemførte sidste år 2 undersøgelser med fokus på medvirkende i DR-programmer – herunder om de havde følt sig tilstrækkelig orienteret forud for deres deltagelse. Undersøgelserne viste, at langt størstedelen af de adspurgte havde følt sig godt orienteret forud for deres deltagelse i produktionen. Det er således vurderingen, at en procedure med krav om skriftlige aftaler med alle medvirkende i DRs programvirksomhed vil være et unødvendigt led.

Ved længerevarende produktioner er det almindelig procedure, at der indgås en skriftlig medvirkende-kontrakt. Særlig i forbindelse med produktioner, der går tæt på de medvirkendes privatliv stilles der skærpede krav til orienteringen – såvel skriftligt som mundtligt. I forlængelse heraf kan det tilføjes, at det er et krav i DRs etiske retningslinjer at: "*Når produktioner går meget tæt på menneskers liv, skal de pågældende have mulighed for at se den færdige produktion inden udsendelse.*"

Når det gælder nyhedsproduktionen, kan DR være i kontakt med flere hundrede mennesker i løbet af en almindelig nyhedsuge. At forestille sig, at der skulle indgås skriftlige aftaler, med alle de forskellige typer af medvirkende er deltager som kilder, cases eller eksperter er næppe ladsiggørligt. Det vil endvidere være en stor tidsmæssig udfordring at sikre, at alle kilder nåede at acceptere en aftale på skrift, før en udtalelse kunne bringes eller et interview kunne gennemføres. En proces man i øvrigt kunne være nødt til at gentage flere gange på en dag, hvis man kontaktede kilden igen for mere information, hvis der siden skulle perspektiveres på historien, eller hvis man valgte at supplere med en anden kilde i løbet af dagen.

DR bygger i sin nyhedsjournalistik på en lang tradition af tillid mellem journalisten og kilden. Det er ikke givet, at en fast procedure for skriftlighed ville styrke den tillid. Tværtimod kunne man frygte at skabe mistillid og mistro, hvis man altid måtte kræve et skriftligt samtykke, før et samarbejde kunne begynde. En mundtlig aftale er en aftale.

Gatecrashing og effektjagt

Tilliden til DR som aftalepart skal ikke lide megen overlast, før det skader troværdigheden. Det kan være nødvendigt i ganske særlige situationer, men bør kun være undtagelsen.

Et særligt problem knytter sig til de tilfælde, hvor DR optager 1) Uden at lave en aftale 2) Ikke respekterer den anden parts afslag på et interview. Der er i ganske særlige tilfælde muligheder for, at DR kan bryde de gældende regler om en aftale, men DR understreger selv i sine etiske retningslinjer, at det skal være en absolut undtagelse. Det understreges for eksempel ved, at skjulte optagelser kræver direktør-godkendelse. DR kontakter normalt ikke personer med tændt optageudstyr, og det gælder både privat og offentligt område. I alle tilfælde kræver "gatecrashing" direktørgodkendelse. Alligevel sker det af og til i situationer, hvor det kan være vanskeligt at se, at DR kun har kunnet skaffe sig oplysninger ad denne utraditionelle vej.

Fra første halvår af 2017 er der eksempler på programmer, hvor medarbejdere ringer på hos private på den private bopæl og begynder at filme og optage lyd uden samtykke, men hvor det at de pågældende faktisk efter at være blevet 'gatecrashed' ender med at medvirke på skrift eller i et nyt interview. Alligevel bringes der sekvenser fra DRs gatecrashing. Man kan spørge hvorfor?

DR har jo opnået svarene. I det tilfælde, hvor DR optager billeder og lyd af en vært, der forsøger at få en kilde i tale på kildens private grund, mener den pågældende redaktør ikke, at der er tale om gatecrashing.

Skjulte optagelser og brud på aftaler om en kontrakt forud for et interview er så alvorlige metoder, at det bør føre til meget grundige overvejelser om, hvorvidt man overhovedet har et mål, der helliger midlet. Fordi DR hverken er dommer eller anklagemyndighed og selv 'mistænkte' i en dokumentarsammenhæng har krav på rettigheder og ikke mindst, når de vælger at stille op til interview. Det er en voldsom beslutning at udstille en person med navn, bopæl og identitet i et nationalt tv-program.

DRs svar – gatecrash

DRs undersøgende redaktioner anvender kun i særlige tilfælde journalistiske metoder, som indebærer brug af skjult optageudstyr, eller at DR kontakter og konfronterer kilder med tændt optageudstyr uden forudgående aftale, også kaldet gatecrashing.

Gatecrashing indebærer, at DR opsøger en kilde, selv om kilden har afvist at deltage i et interview eller uden at kilden på forhånd er orienteret om, at DR ønsker et interview. Dette kan være relevant, hvis kilden forsøger at skjule sig for myndigheder eller medier, eller hvis det vurderes, at forudgående henvendelse vil medføre, at den pågældende person helt vil undvige at besvare spørgsmål. Gatecrash indebærer billed- eller lydoptagelser, som af kilden kan opfattes som overrumpende og/eller krænkende.

Anvendelsen af Gatecrash kræver direktørgodkendelse og tages kun i brug, hvis sagen omhandler et tema af væsentlig offentlig interesse. Formålet med at opsøge en kilde uden forudgående aftale er at få svar på spørgsmål, som ellers ikke ville blive besvaret, eller at dokumentere, at kilden forsøger at undvige at svare på spørgsmål af væsentlig offentlig interesse. Eller når svaret i sig selv udgør dokumentation. I mange tilfælde vil det ikke være tilstrækkeligt blot at henvise til svaret fra kilden i en speak, fordi der netop er behov for at dokumentere, at redaktionen har gjort alt for at få et svar – men at kilden har nægtet at give et sådant. I andre tilfælde kan det være relevant at vise optagelser af svaret, fordi der ellers er en risiko for, at kilden afviser overhovedet at have svaret

Når kontakten er dårlig – apps og programoversigt

DR ændrede i begyndelsen af 2017 sin programoversigt, og samtidig indførte DR nye apps til nyheder, til radio og DR TV. Det førte i første halvår af 2017 til en helt usædvanlig stor mængde kritiske henvendelser til DR. De gik både på kritik af den nye programoversigt og på de nye apps. Både kritik af nyhedsappen og radioappen. Det har været en hovedårsag til det stigende antal kritiske henvendelser i første halvår af 2017. (Se side 26)

Overordnet klager brugerne over, at den nye programoversigt/TV guide/ er en forringelse i forhold til den gamle, som de mener var mere overskuelig. Det ligger uden for min kompetence at tage stilling til det tekniske indhold. Jeg skal heller ikke gennemgå de tekniske indvendinger i detaljer, men her er samlet nogle af de hovedpunkter, som går igen i materialet. Der er problemer med at "klikke" på programmerne, nogle påpeger, at de skal bruge langt flere "klik" end tidligere for at skaffe sig information om de enkelte programmer. Andre kritiserer, at nogle brugere har svært ved at se programmerne i den browser, de bruger på deres afspilningsenhed. Også "pop-up menuerne" bliver kritiseret for at være vanskelige at navigere i. Der er også kritik af, at man i den gamle oversigt kunne åbne for programsatte film og læse om skuespillere og filmen, hvilket er blevet langt vanskeligere i det nye format.

De opdaterede apps kritiseres også for at være et tilbageskridt. For eksempel mener en del brugere, at nyhedsappen sammenblander alle typer nyheder i en stor pærevælling i modsætning til den sortering, der var tidligere. De kritiserer den også for at skabe forvirring i stedet for

overblik over nyhedsinformationen. Det er også blevet sværere at komme ind til den enkelte nyhed på appen.

Der er én ting, der er slående ved gennemlæsning af de mange kritiske kommentarer. Det er misforholdet mellem det, som kritikerne spørger om, og det svar, de modtager.

Dårlige svar

Disse meget store grupper af klager er karakteriseret ved, at brugerne stiller meget tekniske og ret præcise spørgsmål til nogle manglende funktioner, hvor svarene i mange tilfælde er enslydende og uden besvarelse af de spørgsmål, der faktisk bliver stillet. Kunden får at vide, at DR er kedede af, at kunden ikke var tilfreds, men at DR har forsøgt at gøre brugeroplevelsen mere "tidssvarende" og inkludere mere information. I mange tilfælde er de, der henvender sig positive over for eksempelvis DR's nye radioapp. Overordnet set er brugerne glade for beslutningen om at lancere en ny app. Men flere forskelligartede problemer med appen går igen i flere af henvendelserne. Særligt savner brugerne den gamle apps vækkeurs-funktion og tidligere private downloadede favoritlister. Et par eksempler lyder således:

"Super opdatering. Men hvor er mine favoritter og tidligere downloadede programmer? Når man er på farten, er det rart, at let at kunne navigere i favoritterne, og ikke skal ind og søge efter dem på ny. "

"Hej dr

Det ser ud til at I har opdateret radioappen. Den ser flot ud men nu kan jeg ikke bruge den som vækkeur om morgenen! Det plejer jeg, men ikke en lyd her til morgen. Er det slut med det?"

"Ja, jeg var meget glad for vækkeurs funktionen i den tidligere version. Er det muligt den kommer tilbage?"

Brugerne efterspørger i bund og grund hjælp til de problemer de oplever med den nye app. I flere tilfælde besvares henvendelserne dog med et standardiseret svar, som ikke efterlader brugerne meget klogere. Den form for besvarelse skaber frustration hos brugerne, som føler at DR ikke tager deres henvendelser alvorligt.

I enkelte tilfælde er brugeren vendt tilbage med kritik af DRs svar, og så har en chef faktisk besvaret og forholdt sig til de kritikpunkter, som brugeren i første omgang henvendt sig med.

- 1) Sagerne viser, at brugerne mangler konkret information på dr.dk til forståelse af, hvad der er baggrunden og intentionen med de nye apps og i høj grad også teknisk hjælp til opsætning og anvendelse af de nye apps. Det fremgår ikke af dr.dk, at der er nogen information at hente hverken om programoversigten, dens tekniske ændringer og heller ikke om de nye apps. Her kunne dr.dk tilbyde langt mere information og måske også instruktionsvideoer, som kunne være en hjælp til selvhjælp i forhold til at få de nye teknologiske muligheder godt i gang hos den enkelte bruger.
- 2) Når DR foretager en større teknisk lancering, som i dette tilfælde, er det hensigtsmæssigt, hvis man også sikrer, at der er mennesker med forstand på apps og programoversigten, som kan give brugerne et konkret og instruktivt svar på deres spørgsmål frem for et enslydende standard svar, der ikke reelt besvare de stillede spørgsmål.

DRs svar – Apps med mere

Som led i DRs strategi for digital omstilling har DR i første halvår af 2017 lanceret eller relanceret en række digitale produkter, herunder blandt andet ny tv guide, radio- og nyhedsapp, nyt Ultra web-site og nye udgaver af DR TV til Apple TV og HBB TV. Lanceringer af digitale produkter er aldrig endelige men lanceres i første versioner, som så løbende udvikles og udvides med nye funktioner på baggrund af de oprindelige ambitioner for produkterne samt brugernes tilbagemeldinger. Derfor har DR også i forbindelse med revisionen af virksomhedsstrategien prioriteret ressourcer fremadrettet til den videre udvikling af DRs apps, så der i modsætning til tidligere også er sat midler af til den videre udvikling i årene, der kommer, så vi sikrer en løbende udvikling med udgangspunkt i teknologiens udvikling og brugernes behov.

DR lancerede den 4. april en helt ny version af radio-app'en, fordi den forrige version byggede på en forældet teknik og ikke var tidssvarende i forhold til brugernes forventninger til streaming af DRs radioindhold. DR har udviklet den nye version af radio-app'en helt forfra for at sikre maksimal fokus på driftsstabilitet og gode brugeroplevelser. App'en er bygget i samarbejde med Norges svar på DR, NRK, og det erfarne privat udviklingsfirma Agens. Det nordiske samarbejde skal sikre, at vi kan lave et endnu bedre produkt til brugerne, end hvis vi udviklede alene, og samarbejdet fortsætter også fremadrettet om den videre udvikling af appen. Samarbejdet har betydet, at DR på kort tid har kunne sende en ny radio-app på markedet i en endnu højere kvalitet end tidligere og med en langt bedre præsentation af DRs radio-indhold og unikke podcast-produktioner. Ikke alle supplerende features fra den gamle radioapp, som f.eks. vækkeur, har man kunne nå at færdiggøre til premieren, men de vil løbende blive tilføjet i forbindelse med opdateringer i løbet af det kommende år.

Selv om der mangler enkelte funktioner fra den tidligere app, er den nye app væsentlig forbedret med bl.a. mulighed for at spole i liveprogrammer, bedre såkaldt "buffer" så programmerne ikke afbrydes på trods af ingen eller dårlig netværksdækning, samt at appen nu kan genkende den enkelte bruger, og dermed vise oversigter over hvad den enkelte bruger lytter til og huske, hvor langt brugeren er kommet i et radioprogram eller serie.

I forbindelse med premieren på den nye radio-app har DR udsendt pressemeddelelse, informeret på [dr.dk \(https://www.dr.dk/om-dr/nyheder/dr-udgiver-radio-app-med-nye-funktioner\)](https://www.dr.dk/om-dr/nyheder/dr-udgiver-radio-app-med-nye-funktioner), bannere på dr.dk og i app-butikkerne om den nye app. Herudover var DRs Seer og Lytterkontakt informeret om den nye radioapps muligheder og begrænsninger

Den 24. januar udgav DR en ny version af nyhedsappen. Appen har ikke været opdateret siden 2010 udover mindre tekniske og designmæssige justeringer. Målet med opdateringen var at præsentere brugerne for en tidssvarende app, når det gælder design, brugerflade og funktioner, herunder personalisering, samtidig med at appen skulle indeholde mere af indholdet fra dr.dk. Fem måneder efter lanceringen blev appen den 14. juni opdateret med en række nye features, og i august måned opdateres den igen med nye funktioner ligesom den løbende er blevet opdateret med diverse tekniske forbedringer og fejlrettelser.

I den tidligere app var der stort set intet indhold fra genrerne Kultur, Videnskab og Livsstil, og målet med appen var et præsentere brugere for et bredere nyhedsudbud end tidligere. Brugerne har taget positivt imod dette, når man kigger på deres brug af appen, hvor kultur og livsstilindhold er noget af det mest populære. Alligevel foretager DR en tilpasning af nyhedsudbuddet på forsiden af nyhedsapp'en, så den i højere grad adskiller sig fra forsiden på dr.dk. Målet med dette er at få nyhedsapp'en til at stå mere klart som et fokuseret nyhedsprodukt. Den nye apps forsider var i første version et "spejl" af forsiden på dr.dk. I august 2017 implementerer DR et nyt redigeringsystem til DRs digitale forsider, som gør det muligt at differentiere indholdet på DRs forsider, således at indholdet DRs nyheds-app og dr.dk's forsider kan være forskelligt. Nyhedsudbuddet i nyhedsapp'en vil stadig være bredere end tidligere men forsiden vil udelukkende være redigeret ud fra nyhedskriterierne aktualitet og væsentlighed, og indholdet på forsiden af nyhedsapp'en vil have en klar nyhedsvinkel.

I forbindelse med lanceringen af den nye nyheds-app blev brugerne mødt af en introduktion af og guide til funktionerne i den nye app, når de åbnede den første gang. En brugervenlig og klar måde at informere brugerne på, som DR fremadrettet vil bruge til information i forbindelse med lanceringer som supplement til de øvrige informationsindsatser.

I januar lancerede DR TV en ny udgave af programoversigten, TV Guide, fordi den gamle udgave rummede driftsmæssige tekniske udfordringer. I den forbindelse blev der foregået et længere udviklingsarbejde for at sikre, at den nye udgave levede op til forventningerne fra DRs brugere. Forskellige udgaver er blevet afprøvet og eksterne designfolk har hjulpet til i processen. Desværre har det vist sig, at mange af DRs brugere ikke er tilfredse med det nye produkt. Flere af kritikpunkterne er DR enige i. Derfor foregår der nu planlægning af implementering af en mere markeds svarende udgave af programguiden. Det er i øjeblikket ikke muligt at sige, hvornår den nye version kan være klar hos DRs brugere.

Stilguide skal forbedre DRs sprog

Var det ikke bedre at skrive "begivenhed" frem for "event"? Vær forsigtig med "strammerord" som "raser", "går amok" og "skandale". Og husk at der er holdninger i ord – hedder det "ghetto" eller "belastet boligområde"? "Oprørsgruppe" eller "separatistbevægelse"?

Det er blot enkelte af de sproglige råd, som DRs nye stilguide rummer.

DRs sprogredaktør Martin Kristiansen og ekstern sprogkonsulent, magister Thomas Thurah, har udarbejdet en guide i tre dele. Det er den konkrete opfølgning på det forslag, som jeg rejste i rapporten for 2. halvår 2015 til DRs bestyrelse. Siden har de to redaktører arbejdet på at finde et praktisk og håndterbart redskab til bedre sprog og større viden i DR.

Den første del rummer af stilguiden er en introduktion til det journalistiske sprog med anbefalinger.

Anden del består af en række såkaldte 'tendensord', hvilket vil sige særligt følsomme ord og begreber, som åbent eller skjult udtrykker holdninger og værdier.

Den tredje og sidste del består af en kort grammatik med råd til sprogpraksis.

De to sprogeksperter har dertil indledt et samarbejde med Ritzaus Bureau om at benytte telegrambureauets sprogmanual, der rummer en alfabetiseret og løbende ajourført liste over ord og sproglige begreber med anbefalinger til fast praksis. DRs konsulenter har i tæt samarbejde tilpasset manualen, så den svarer til DRs sprogpolitik.

Kritik af sproglige fejl, vulgært sprog og tendentiøse udtryk og ord fylder ganske meget i de henvendelser, som kommer til DR. Og der er mange fejl, hvilket navnlig er beklageligt, da DR har en forpligtelse til at udbrede et korrekt dansk.

Formålet med stilguiden – sådan som det var tænkt i min tidligere beretning – var dels at give medarbejdere et fast holdepunkt for, hvad det korrekte sproglige udtryk er i en række givne situationer. Dels at den kan fungere som en vejledning til et godt sprog. Den er et supplement til de sprogkurser, som DRs sprogredaktør i forvejen står for.

Der er tale om hjælp til selvhjælp.

I DR Nyheder er der udnævnt "sprogambassadører", som skal stå for at benytte stilguiden og udbrede kendskabet til den.

På længere sigt er det tanken, at DR igen skal udgive sprogbreve, og det er ligeledes tanken, at stilguiden også kan føre til en form for dialog med lytterne, seerne og læserne om sproget i DR.

Strømninger og kommentarer på sociale medier

Denne rapport er et farvel til et initiativ, som blev kortvarigt. Det har været en intention, at halvårsrapporten til bestyrelsen også skulle forsynes med en analyse og gennemgang af nogle af de hovedtendenser, som har været på de sociale medier, specielt Facebook, når det drejer sig om kommentarer og kritik af programetikken i DR. I praksis har det dog ikke vist sig muligt. Lytternes og seernes redaktør og kontor består af en fuldtidsansat og en studentermedhjælp på 15 timer ugentligt, og i praksis er der ikke kræfter til at foretage en seriøs og kontinuerlig registrering og overvågning af de hundrede tusindvis af opdateringer, som DRs mange profiler rummer.

Selv den mest nødtørftige gennemgang vil kræve et systematisk og løbende arbejde på samme måde, som kontoret i forvejen opgør og rubricerer henvendelser fra det officielle henvendelsessystem til brug for statistik til bestyrelsen. Det er der ikke ressourcer til.

I praksis har det ikke været muligt at modtage relevante data fra DR's moderatorer i forhold til de kommentarer, der kunne være relevante og interessante til brug for en analyse af de sociale mediers opdateringer.

Jeg har haft et samarbejde med DR Medieforskning om de muligheder, der er for at bruge computersystemer til at analysere og sortere i de mange data. Der er muligheder, men de er enten dyre eller irrelevante. Eller begge dele.

Medieforskningen i DR er allerede i dag i stand til selv at hente kommentarer udvalgt efter bestemte ord fra de data, der ligger i de mange opdateringer på sociale medier. Det kunne være en søgning på ordet "*licens*" eller "*licenslede*". Men i praksis vil de data, som kommer ud af sådan

en søgning, kræve yderligere et finere sorteringsarbejde, som kun et menneskeligt øje kan foretage.

DRs medieforskning har også undersøgt, hvilke muligheder, der er for at benytte computere og algoritmer til analysearbejdet. Firmaet Inspari vil kunne levere et system, som henter kommentarer fra alle DRs Facebooksider, kategoriserer dem som positive og negative og i det hele taget analyserer og bearbejder denne enorme datamængde. Prisen er betragtelig med et estimeret beløb på mellem 250.000 kroner til 300.000 kroner. Medieforskningen i DR har ikke midlerne og ser ikke mulighederne alene for at sætte et sådant system i værk, men peger på at det også kan rumme et potentiale for et sådant projekt kan have relevans for DR's licens- og programservice.

Rammerne for arbejdet som lytternes, seernes og brugernes redaktør

Det forløbne halve år har ved et par lejligheder budt på konkrete drøftelser med såvel redaktionerne som med DRs generaldirektør om rammerne for arbejdet som lytternes og seernes redaktør. Det har udmøntet sig i et notat, der ridser hovedpunkterne op. Jeg vil gennemgå dem her:

- Klagesager udredes sammen med den redaktion, som der klages over. LSR udarbejder sin indstilling til generaldirektøren efter en fælles diskussion med redaktionen.
- Der er et gensidigt orienteringsansvar. Redaktionen overholder tidsfrister blandt andet på fremskaffelse af materiale m.m., som LSR efterspørger. Den normale frist er en uge. LSR orienterer den pågældende redaktør om sine overvejelser, herunder hvis der er behov for at indhente eksterne udtalelser, dokumentation m.v.
- DRs ledelse prioriterer, at klager bliver behandlet på et højt kvalitativt niveau og inden for gældende frister.
- Som udgangspunkt baserer LSR sine afgørelser på de oplysninger, som LSR modtager fra de to parter i en sag.
- I særlige tilfælde kan LSR rette spørgsmål til andre instanser, herunder eksterne eksperter. Det sker kun efter forudgående orientering og drøftelse med den pågældende redaktion. Rent faktuelle oplysninger m.m. kan LSR dog indhente uden forudgående drøftelse.
- Direkte kontakt til DRs kilder sker kun rent undtagelsesvist.
- I tilfælde af uenighed mellem LSR og DRs generaldirektør følger det af lovens bekendtgørelse, at GD kan træffe sin egen afgørelse, hvor LSR's indstilling udelukkende indgår som et bidrag til sagen.
- LSR kan i sine klummer og artikler udtrykke sin mening om blandt andet beslutninger i DR. LSR sikrer, at det er tydeligt, at artiklerne alene tegner lytternes og seernes redaktørs opfattelse. Generaldirektøren orienteres på forhånd og har mulighed for at kommentere.

Hensigten er kort sagt at øge dialogen mellem redaktionen og LSR samt at få et solidt grundlag for en afgørelse. LSR kan kun i meget beskedent omfang foretage selvstændig research, og derfor baserer afgørelserne sig i alt overvejende grad på de oplysninger, som de to parter bringer ind i sagen. LSR kan dog udbede sig supplerende oplysninger og fakta fra begge parter, og disse skal levere med en hurtighed, som gør, at afgørelserne ikke trækker unødigt længe ud.

Trends og tal for henvendelser

Tendenser og samlet skøn

Det hører under denne rapport at give et retvisende billede af den samlede kritik, som DR møder både i forhold til programetik og andre forhold.

Det samlede antal kritiske henvendelser, der er gået ind via kontaktformularen Kontakt DR på dr.dk i første halvår af 2017 (januar-juni), er 9168. Til sammenligning var dette tal i andet halvår af 2016 på **6526**.

Antallet af kritiske henvendelser er ikke sammenligneligt med opgørelser før juli 2016. Det skyldes, som anført i halvårsrapport for andet halvår af 2016, beslutningen om at gennemføre en ny og mere omfattende opgørelsesmetode. Henvendelsesmuligheden "Send Ris eller Ros", i DRs henvendelsessystem, blev fra juli 2016 inkluderet i kritikstatistikken. Det skete, fordi henvendelser sendt til denne postkasse i høj grad ligner de kritiske ytringer, som kommer ind gennem kategorien "Send klage", som førhen var eneste registrerede etiske henvendelseskategori. Den nye opgørelsesmetode er dermed med til at give et samlet og mere retvisende billede af, hvad det er for en kritik, DR møder gennem sit henvendelsessystem.

Trods et voksende antal henvendelser via DRs eget system, vurderes det samlede antal kritiske henvendelser at være væsentlig højere, fordi der ikke foreligger nøjagtige tal for henvendelser og kommentarer til DR via sociale medier. Hvad kommentarerne drejer sig om, og hvorvidt de kan karakteriseres som kritiske henvendelser har ikke været muligt at afdække. Det må dog formodes at kritiske ytringer på DRs profiler på sociale medier ville kunne forøge antallet af kritiske henvendelser, såfremt de blev inddraget i den samlede optælling.

Der er ikke altid en sammenhæng mellem hvad der kritiseres meget på Facebook, og hvad der afspejles i den officielle kritikstatistik. En antagelse kan være, at responstiden på de sociale medier er hurtigere, og at det er lettere at få igangsat debat – både med DR, men også med andre brugere.

Emner, der ligger uden for programvirksomheden – herunder f.eks. licenshenvendelser og kritik fra koncertgængere – er ikke inkluderet i statistikken.

Henvendelsesfunktionen på Kontakt DR

I denne rapport gennemgås systematisk de kritiske henvendelser DR har modtaget via henvendelsesportalen på dr.dk. Disse tal bruges som et pejlemærke for den samlede udvikling.

De kritiske henvendelser falder i tre hovedgrupper, som det fremgår af **tabel 1**: Emner omfattet af DR's *programetik*, *tekniske problemer* og *anden og generel kritik*.

Tabel 1. Kritiske henvendelser fordelt på hovedkategorier, 1. halvår 2017

Fordelingen af henvendelser	1.hv.2017
Klager fra medvirkende	31
Børnetid	46
Unfair og tendentiøs dækning	392
Partisk valgdækning	2
Krav om berigtigelse	15
Voldsomme effekter	15
Ærekrænkelse, fornærmelse, forhånelse	121
Upassende sprog	77
Utroværdig konkurrence	35
Skjult reklame, sponsorering	45
Kritik af DR's henvendelsessystem	94
Anden programetik	514
Antal henvendelser vedrørende programetik i alt	1387
Kritik af tekniske problemer, manglende opdateringer, mv.	4216
Generelle og øvrige kritiske udsagn	3299
Kritik af omfanget af egenreklame	53
Kritik af omfanget af genudsendelser	169
Kritiske henvendelser i alt	9168

Som udgangspunkt besvares programetiske henvendelser af den relevante redaktion. DRs Programservice besvarer mange af de kritiske henvendelser og DRs Redaktionssupport besvarer en stor andel af de tekniske henvendelser.

I første halvår af 2017 ligger tallet for '**Klager fra medvirkende**' på 31. Tallet er udelukkende udtryk for den mængde henvendelser, der er kommet ind via DRs kontaktformular på dr.dk. direkte henvendelser til DRs journalister eller redaktioner er således ikke talt med. Der er tale om flere forskellige årsager til klager fra medvirkende personer i DRs programmer og artikler. De primære årsager til klagerne handler dog om, at klagerne er blevet filmet uden samtykke eller vil have fjernet deres navne fra gamle artikler på dr.dk.

Sammenholdt med den forrige halvårsrapport, hvor kategorien for første gang blev behandlet separat, er antallet af kritiske henvendelser faldet for '**Børnetid**'. I det første halvår af 2017 ligger

tallet på 46 sammenlignet med 63 fra andet halvår af 2016. I løbet af det seneste halvår er det især sange med seksuelle tekster i radioen og voldsomme billeder i trailers for børneprogrammer i tv, der har fået folk til at klage. Det sker fordi deres børn udsættes for stødende og uhyggeligt indhold i sendetider, hvor børn gerne følger udsendelserne i tv og radio.

Når tallet i kategorien var væsentlig højere i forrige halvår, skyldtes det særlig DRs julekalender, som mange af klagerne mente var for voldsom.

Der er sket et markant fald i antallet af kritiske henvendelser om **'Partisk valgdækning'** sammenlignet med forrige halvår, hvor antallet var 56. Selvom DR både har haft fokus på en bred dækning af et fransk, hollandsk og britisk valg, samt en afstemning om en forfatningsændring i Tyrkiet, så har det ikke kritikken om partisk valgdækning ikke fyldt nær så meget i henvendelsessystemet, som dækningen af det amerikanske valg i 2016. Dengang blev DR kritiseret for at fremstille demokraternes præsidentkandidat, Hillary Clinton, i et mere positivt lys end den republikanske modkandidat, Donald Trump.

DRs dækning i efterspillet af den amerikanske valgkamp har dog også affødt et stort antal kritiske henvendelser. Mange klager mener at DR fortsat dækker amerikansk politik ensidigt og med negativt fokus på Donald Trump. Det giver udslag i kategorien **'Unfair og tendentiøs dækning'**, der i dette halvår tegner sig for 392 kritiske henvendelser.

Kategorien **'Ærekrænkelse, fornærmelse, forhånelse'** beskriver kritik over DR, hvor brugeren har følt sig nedgjort på den ene eller anden måde. I dette halvår er antallet af kritiske henvendelser i netop denne kategori gået fra 24 til 121. I mange tilfælde er der tale om satire, som bliver opfattet nedgørende og hånende i stedet for underholdende. Emnet omtales også i lytter- og seerredaktørens beretning på side (side 4 ff)

Kategorien **'Upassende sprog'** omfatter primært brug af bandeord eller omtale af personer i nedladende vendinger. Ligesom tilfældet var i forrige halvår har sproget på P3 samt i børneprogrammer og familieshows været særligt kritiseret.

"Kritik af DR's henvendelsessystem" rummer klager fra brugere, der finder det besværligt at sende kritik til DR. Brugere ved ikke, hvor de skal henvende sig og finder proceduren indviklet og omstændelig. Kategorien indbefatter også kritik af manglende svar eller lang svartid fra DRs side. Også kritik af svar, som ikke besvarer brugerens henvendelse bliver registreret her. Antallet af henvendelser inden for denne kategori ligger på nogenlunde samme niveau som i forrige halvår.

Der er sket et markant dyk i antallet af henvendelser inden for **'Anden programetik'** i det forgangne halvår, sammenlignet med det forrige. Kategorien rummer kritik af etisk karakter, som ikke falder ind under andre kategorier, og kritikken er meget forskelligartet. Det store antal henvendelser i andet halvår af 2016 kunne især forklares med en meget stor mængde kritiske henvendelser om DRs kommentatorer under OL i Rio. Ét klagetema i samme omfang, under denne kategori, har ikke vist sig i første halvår af 2017. Et program som X factor på DR1 har dog affødt et stort antal kritiske henvendelser inden for kategorien. Kritikken været rettet mod en række forskellige elementer under programmet. Nærmere gennemgang af klagetemaet kan læses på side 29 under afsnittet 'Gennemgang af væsentlige kritiktemaer'.

'Generelle og øvrige kritiske udsagn' udgør igen i dette halvår den største enkeltstående klagekategori. I denne rapport fremlægges statistikken så kategorien både dækker over *ukorrekt sprogbrug, generelt kritiske, programplanlægning, utydelig tale og underlægningsmusik* og *faktuelle fejl*. Mange klager omhandler ofte DRs værter. Hertil går kritikken ofte på værternes tale eller gestikuleren.

Tabel 2. Tekniske klager 1. halvår 2017.

1. hv. 2017

Flow-TV	
Manglende eller mangelfulde undertekster	134
Udfald i billede eller lyd	43
Radio:	
Udfald i lyd eller tavshed	14
Netplayer	
Podcast	85
DR TV – streaming (inkl. Bonanza)	899
dr.dk	
Browser	90
IP-adresse (geoblokering)	72
Mobil	
Apps	896
Andet	
Tekst-TV	65
Øvrige	1439
Henvendelser om tekniske fejl i alt:	3737

Antallet af henvendelser om tekniske udfordringer og kritikpunkter, der er kommet ind via DR's klagefunktion, er steget voldsomt i dette halvår. Den primære årsag dertil er den enorme mængde henvendelser, der drejer sig om Apps og DRs programoversigt. Nye og opdaterede apps til radio, tv og nyheder resulterede i meget store antal kritiske henvendelser fra brugere, der savnede de tidligere versioner eller var utilfredse med funktionaliteten af de nye udgaver. Emnet behandles også på side 18 i lytter- og seerredaktørens beretning samt på side 27 og følgende sider i gennemgangen af halvårets største kritiktemaer.

Udfordringerne med Bonanza er fortsat fra forrige halvår, hvor tekniske problemer har gjort det besværligt at streame indhold fra tjenesten. Bonanza udgør derfor også en stor gruppe af kritiske henvendelser om tekniske fejl. Dette beskrives nærmere i rapportens afsnit om væsentlige kritiktemaer på side 24.

Ligesom forrige halvår udgøres hovedparten af klager der omhandler **”DR TV – streaming”** problemer med afspilning, kort liggetid og fejl i upload eller manglende upload af programmer. De enkelte udsendelser, som ikke kan afspilles korrekt af brugerne, fører mange klager med sig og fylder meget i statistikken. Alle disse klager er af funktionel karakter.

Gengangerne

Hvert halvår modtager DR en række henvendelser om kritik af bestemte emner, som er gengangere fra tidligere år. Hermed følger en kort gennemgang af de klagetemaer, som hvert år udgør betragtelige klagetemaer.

Som beskrevet i den forrige halvårsrapport, så leder **rettigheder og liggetider** for DRs programmer på dr.dk ofte til frustrationer hos flere af DRs brugere. Hovedsageligt bunder brugernes klager i at udsendelsers liggetid er for kort, samt at DR ikke altid har rettigheder til at lægge udsendelser op på nettet. Desuden handler et stort antal klager om, at man fra DRs side er lang tid om at uploade udsendelser til dr.dk.

Kritikken af DR for manglende rettigheder på flere udsendelser leder videre til et andet gennemgående klagetema. Dette omhandler **genudsendelser** på DRs kanaler. Dertil er det oftest antallet af genudsendelser og sendetidspunktet for udsendelserne, seerne kritiserer.

Endnu et tilbagevendende klagetema i halvårsrapporterne gennem årene har omhandlet **ukorrekt sprog**. Sproglige fejl afstedkommer fortsat mange kritiske henvendelser. Det er primært skriftlige fejl på dr.dk, brugerne klager over. Men også forkert udtale af ord fra DRs værter eller rapportere vækker frustrationer hos lyttere og seere. Også bandeord, vulgære udtryk og lignende sprogformer afføder mange kritiske henvendelser.

Det er dog ikke kun værter og rapporteres forkerte udtale, som kan få brugerne til at henvende kritisk til DR. Det samme kan utydelig tale. **Baggrundsstøj, underlægningsmusik og lavmælt tale** skaber ved adskillige lejligheder problemer for brugerne i forhold til at høre hvad der bliver sagt i diverse udsendelser.

Gennemgang af væsentlige kritiktemaer

To etiske og to tekniske

Mange forskellige temaer har fået DRs brugere til at klage i større og mindre antal henover det seneste halve år. Henvendelserne har både vist sig på sociale medier og i DRs eget henvendelsessystem. Særligt fire temaer har skilt sig ud i dette halvår. To af dem har haft karakter af programetiske, mens de øvrige to har grundet tekniske problemer.

De to tekniske klagetemaer var de klart største i forhold til antallet af kritiske henvendelser, som de genererede. Det ene omhandlede ændringen af DRs programoversigt. Dette var dog ikke til det bedre, lød kritikken. Det andet klagetema kom som følge af en række opdateringer af DRs tv-, nyheds-, og radioapp. Flotte nye design, men også en forringelse af funktionaliteten, mente brugerne.

De to klagetemaer, der markerede sig inden for DRs programetik, omhandlede både USA's nye præsident og en tidligere dansk borgmester.

Donald Trump og DR

DRs dækning af Donald Trumps første tid som amerikansk præsident har løbende affødt et stort antal kritiske henvendelser. Det generelle billede af klagerne er, at DRs dækning af Trumps politik bærer præg af at være forudindtaget imod Trump. Det giver – ifølge klagerne – en ensidig og uretfærdig negativt indstillet dækning af amerikansk politik.

Dækningen af Donald Trump er foregået over flere måneder og klagemængden er ligeledes spredt ud over flere forskellige indslag.

Narkotest

Derimod medførte det massiv kritik efter ét indslag i Aftenshowet på DR1. I et interview med Fredericias tidligere borgmester, Thomas Banke, valgte programmets vært at bede Thomas Banke om at lade sig narkoteste i udsendelsen. Det var en uetisk beslutning og udstillede unødigt Thomas Banke, lød kritikken på både sociale medier og i henvendelserne til DR. Siden viste det sig at testen ikke var gyldig og det forstærkede kritikken. DR beklagede i offentligheden, at man havde gennemført en fejlagtig test, men ikke at den fandt sted. Manger klager krævede en undskyldning til Thomas Banke fra DR Aftenshowet.

Nedenstående kritiktemaer er udvalgt på basis af henvendelser modtaget via Kontakt DR samt de henvendelser, Lytternes og seernes redaktør derudover har fået kendskab til i halvårets løb. Emner uden for programvirksomheden – herunder f.eks. licensklager og klager fra koncertgængere – er ikke omfattet. Alle registrerede klager er kategoriseret ud fra brugerens udsagn og opfattelse. Der er dermed ikke taget stilling til, om kritikken er berettiget eller ej.

De følgende temaer er valgt, fordi de ligger i den øverste ende, når det gælder kritik, som er rettet til DRs henvendelsessystem.

Opdateringer af apps

Baggrund

DR modtog et voldsomt stort antal kritiske henvendelser 1. halvår af 2017 vedrørende nye og opdaterede apps. Mere end et halvt tusinde henvendte sig med kritik af DRs nye radio-, tv-, og nyhedsapp. I tilfældet med DRs nyhedsapp går kritikken på, at der ikke længere finder en egentlig sortering sted. I stedet blandes alle typer nyheder sammen.

DRs nye radioapp får overvældende ros for sit nye udtryk, men appen indeholder også fejl og mangler, som frustrerer brugerne. Det er primært den gamle vækkeurs-funktion, som brugerne beklager ikke længere eksisterer. Derudover savner brugerne deres tidligere downloadede favoritlister, der er forsvundet efter opdateringen af appen.

Emnet er behandlet i redaktørens beretning på side 18 og frem.

Ændring af DRs programoversigt

Baggrund

I begyndelsen af 2017 ændrede DR sin programoversigt. Det medførte stor utilfredshed da usædvanlig mange henvendelser kritiserede ændringen. Den nye programoversigt var mere uoverskuelig end den forrige og dermed en forringelse, lød kritikken. Desuden indeholdt den nye programoversigt flere tekniske udfordringer. Flere brugere oplever større problemer når de navigerer i "pop-up menuerne" samt at læse programinformation for de enkelte udsendelser, mener flere brugere.

Emnet er også behandlet i lytter- og seerredaktørens beretning på side 18.

Tekniske problemer med Bonanza

Baggrund

DR har henover det første halvår af 2017 modtaget mere end 100 kritiske henvendelser vedrørende DRs Bonanzatjeneste. Den er DRs første arkivtjeneste lanceret i 2008. Bonanza har været brugt i kulturarvssammenhæng, men kulturarvsprojektets selvstændige

publiceringstjeneste findes på www.danskkulturarv.dk. De mange henvendelse har primært omhandlet manglende programmer på Bonanzas hjemmeside eller problemer med at afspille udvalgte afsnit på hjemmesiden.

DRs svar – klager over Bonanza

DRs Bonanzatjeneste er i dag en mindre publiceringstjeneste, og den bruges relativt set meget lidt i forhold til DRs primære streamingtjeneste DR TV (omkring 2 procent af den samlede DR streaming foregår på Bonanza). DR har desværre haft længerevarende tekniske problemer med Bonanza i perioden, hvilket også afstedkom klager fra brugerne.

DR har lokaliseret problemet og gennemført en opdatering af platformen, som også gav brugerne mulighed for at tilgå Bonanza via mobil/tablet, hvilket længe har været efterspurgt. Tidligere var det kun muligt at tilgå Bonanza via pc.

Opdateringen resulterede desværre i et midlertidigt problem, hvor brugere kunne opleve lange svartider på visning af video eller video, der stoppede midt i visningen. Derudover var der også problemer med et sikkerhedscertifikat, som medførte, at nogle brugere slet ikke fik adgang. Begge problemer blev løst medio juni 2017 og DR modtager nu kun få klager på Bonanza.

Aftenshowet narkotestede Thomas Banke

Baggrund

Det førte til massiv kritik da 'Aftenshowet' under en udsendelse valgte at narkoteste den tidligere borgmester i Fredericia, Thomas Banke. Midt under et interview spurgte programmets vært om Thomas Banke var villig til at lade sig teste. Det skete i forlængelse af en snak om morfin, som Banke tidligere har været afhængig af.

Et stort antal henvendelser kritiserede 'Aftenshowets' beslutning om en narkotest på direkte tv, da det unødigt udstillede den tidligere borgmester.

X factor

Baggrund

Et årligt tilbagevendende klagetema er DRs udsendelser af X factor. De kritiske henvendelser har igen i år hobet sig op til et anseeligt antal. De kritiske henvendelser spreder sig over en lang række emner inden for programmet, der både revses for konkurrencens fairness, tekniske problemer ved stemmeafgivning via SMS, og dommernes generelle opførsel og beslutninger.

Sundhedsmagasinet satte fokus på lavt stofskifte

Baggrund

DRs 'Sundhedsmagasinet' sendte den 14. februar et program, der omhandlede lavt stofskifte. DR modtog efterfølgende en række kritiske henvendelser om programmets indhold. Desuden valgte en stor gruppe af patienter med lavt stofskifte, at klage i form af en underskriftindsamling. I klagen lød det, at DR ikke havde medtaget andre opfattelser af behandling af lavt stofskifte i udsendelsen. Det fik udsendelsen til at fremstå fordelagtig for myndighederne og den etablerede sundhedsvidenskabelige opfattelse, mente klagerne.

Sagen er behandlet som ankesag og kan læses på side 35.

DR dækker ensidigt imod Donald Trump

Baggrund

DRs dækning af det amerikanske præsidentvalg i 2016 blev i en række kritiske henvendelser beskyldt for, at være partisk til fordel for Hillary Clinton. Samme tendens er, ifølge en gruppe klager, fortsat i det første halvår af 2017, hvor DRs omtale og dækning af Donald Trumps præsidentperiode kritiseres for at være partisk og ensidigt negativt indstillet overfor den amerikanske præsident og hans politik.

Foruden indholdet af DRs dækning om Trump har DR også i løbet af halvåret modtaget en række klager over mængden af sendetimer om amerikansk politik. Her går kritikken først og fremmest på, at DR dækker amerikansk politik og Trump for meget.

Lukning af DR2 Morgen

Baggrund

DR tog i efteråret 2016 en beslutning om at lukket programmet DR2 Morgen fra årsskiftet. Efter programmets lukning modtog DR et stort antal henvendelser, der kritiserede lukningen. Det er især kritisabelt at DRs programflade ikke rummer en nyhedsudsendelse på tv før om eftermiddagen, mente klagerne.

DR er ensidig og negativ stemt overfor Rusland

Baggrund

Ruslands internationale rolle har været bredt dækket i DRs artikler samt tv- og radioudsendelser i løbet af 2017. En del henvendelser kritiserer i den sammenhæng DR for bevidst at fremstille Rusland i en skurkerolle. Det er særligt Ruslands engagement i Syrien og landets formodede hackerangreb mod det demokratiske parti i USA, under sidste års præsidentvalgekamp, som DR skulle have dækket med en ensidig vinkel. Ifølge de kritiske henvendelser konkluderer DR ensidigt, uden håndfaste beviser, at russerne har stået bag en række aktioner, der ikke tjener Vestens interesser.

Håndboldkommentatorer var partiske

Baggrund

DR sendte i januar fra verdensmesterskaberne i herrehåndbold i Frankrig. Over knap to uger sendte DR et stort antal kampe fra slutrunden. DRs dækning affødte et stort antal kritiske henvendelser. Hovedparten af henvendelserne drejede sig om DRs kommentatorer, der, ifølge kritikerne, både talte for meget under kampene samt kommenterede med subjektive tilgange til kampene. En del af klagerne påpegede eksempelvis, at kommentatorerne favoriserede det ene hold over det andet – selvom Danmark ikke var involveret.

Betaling af korrespondents hestetransport

Baggrund

Lemfældig brug af licensmidler. Det var det overordnede klagetema i et stort antal henvendelser til DR og på sociale medier, efter det kom frem at DR havde betalt næsten 70.000 kroner for at fragte en korrespondents kones hest til USA. Afsløringen medførte en hård kritik af DRs prioritering af finansielle udgifter, hvilket også fik flere til at kræve mere åbenhed i forhold til DRs økonomi.

Dårlig lyd i Arvingerne

Baggrund

Tredje sæson af DRs dramaserie 'Arvingerne' fik premiere på DR1 nytårsdag. Det nye afsnit blev efterfølgende voldsomt kritiseret for dets lydniveau. Både på programmets egen facebookside og via DRs henvendelsessystem klagede en stor gruppe seere over, at de havde svært ved at høre hvad skuespillerne sagde. Problemet løses dog ikke ved at skrue op for lyden. For ved at skrue op for lyden bliver baggrundsstøjen og underlægningsmusikken for høj i forhold til dialogen, lyder det i flere henvendelser.

Åbningsceremoni af Aarhus kulturhovedstad blev ødelagt af kommentatorers tale

Baggrund

2017 er året hvor Aarhus indtager rollen som europæisk kulturhovedstad. Det blev officielt markeret ved en åbningsceremoni i Musikhuset i Aarhus den 21. januar. DR sendte transmissionen live. Selve ceremonien modtog store roser for at dens flotte opsætning og gode indslag undervejs. Et stort antal tv-seere følte dog at oplevelsen blev væsentligt forringet af DRs kommentatorer. Flere klagede nemlig over at kommentatorerne talte ind over en række musikoptrædener og taler ved arrangementet. Det betød at seerne havde svært ved at høre hvad der blev sagt og spillet fra arrangementets deltagere.

Speak ind over intro til Matador

Baggrund

Den 6. maj sendte DR første afsnit af den restaureret udgave af tv-serien Matador. Gensynet med den næsten 40 år gamle serie vakte i bredt omfang begejstring. Det affødte dog en voldsom kritik både i henvendelserne til DR og på sociale medier, at DR lagde en speak ind over programmets intro. Det var et udtryk for mangel på respekt over for folkene bag intromusikken, ligesom en del af oplevelsen blev væsentligt forringet, lød det i flere af henvendelserne til DR.

Uforskammede værter til DGI- landsstævne

Baggrund

Den 29. juni sendte DR direkte fra åbningen af DGI' s store landsstævne i Aalborg. Det førte til et meget stort antal klager, navnlig fordi de to værter talte hen over faneindmarch, og mens nationalsangen blev sunget. De fleste, der henvendte sig, gav udtryk for, at det dels var respektløst, dels havde de som seere forventet, at øjeblikket ikke blev spoleret af snak fra værter.

Irriterende fodbold på dr.dk

Baggrund

DR-brugere, der klikkede ind på dr.dk i dagene for 25-året for den danske EM-sejr, kunne se en lille animeret fodbold hoppe på siden. Det var et irritationsmoment for mange, som sendte en kritisk hilsen til DR. Generelt lød kritikken, at den lille animation var forstyrrende.

Nej til Eid-fest i DR

Baggrund

Den 1. juli inviterede DR Koncerthuset til Eid-fest med madboder m.m. Det skete blandt andet i samarbejde med det boligselskab Urban-planen, som findes i nærheden af DR Byen. Men initiativet førte til et stort antal generelt kritiske henvendelse over initiativet. En del med næsten samme ordlyd. Generelt gik kritikken på, at det ikke Eid-festen er en muslimsk fest, som det ikke kan være DRs opgave at finansiere. Dermed heller ikke licensbetalernes midler, der skal gå til fest for muslimske børn og dermed en anden religion end den danske statsreligion.

Andet led i behandlingen af klager

DRs klagesystem har to led. I første omgang har en klager krav på et svar fra den ansvarlige redaktør eller redaktionschef. Er en bruger ikke tilfreds med svaret i første instans, har den pågældende to muligheder.

- Den pågældende kan gå til Pressenævnet. Det forudsætter dog, at vedkommende har en retlig interesse (typisk selv er involveret) for at kunne behandle sagen.
- Herudover har alle – også klagerne uden en retlig interesse – mulighed for at klage til lytterens og seernes redaktør i DR.

Selv om der er mulighed for at klage, er det ikke det samme som, at den bliver behandlet. En sag kan afvises, hvis lytternes og seernes redaktør vurderer, at den er for bagatelagtig eller ikke opfylder kravene til at dreje sig om programetik. Samtidig er det væsentligt at sikre sig, at klagetemaet er korrekt forstået, og at klager er fuldt og helt bekendt med processen. Herunder at deres oplysninger vil indgå i en skriftlig fremstilling, som bliver offentliggjort.

Pressenævnssager

I første halvår af 2017 har Pressenævnet behandlet to sager vedrørende DR og givet kritik i begge. Dermed ligger antallet af sager ved Pressenævnet fortsat på et meget lavt niveau.

Kritik i Pressenævnet af DR rettelse.

I juni 2016 omtalte DR i Kontant, at syv kviklånsudbydere blev kritiseret i en undersøgelse lavet af Mybanker. DR skrev også om undersøgelsen og Kontant-programmet på dr.dk.

På dr.dk fremgik det af to artikler forud for tv-udsendelsen, at:

”Forbrugerombudsmanden har allerede inden undersøgelsen anmeldt syv udbydere til politiet”, og ”Forbrugerombudsmanden har politianmeldt syv udbydere af kviklån, heriblandt de to største selskaber, Ferratum og Vivus. Det fortæller DRs forbrugerprogram Kontant”.

Ferratum klagede over artiklerne til Pressenævnet. Politianmeldelserne var tilbage fra 2014 og ikke indgivet i forbindelse med Kontant-udsendelsen i 2016. Anmeldelserne havde heller ikke ført til indgriben fra politiet eller anklagemyndighedens side.

Pressenævnet kritiserede DR for formuleringerne i artiklerne, som efter nævnets opfattelse giver indtryk af, at der var tale om nye politianmeldelser i forbindelse med programmet i 2016. DR rettede i september måned artiklerne på dr.dk, men udsendte ikke en selvstændig artikel, der omtalte rettelserne. Pressenævnet har derfor også udtalt kritik af DR for ikke at gøre læserne tilstrækkeligt opmærksomme på rettelserne.

DR rettede teksten inde i de to artikler, men Pressenævnet mente, at DR burde have bragt en meddelelse i den løbende nyhedsstrøm på dr.dk.

Læsere af artikler kan ikke forventes på ny at klikke ind på artiklen, de allerede har læst, og på den måde blive gjort bekendt med en rettelse, mente Pressenævnet.

Rettelsen burde derfor – i tillæg til rettelsen inde i artiklerne – have været udsendt som en selvstændig rettelse.

Pressenævnet har også kritiseret DR for først at rette artiklerne i september måned, hvilket var to måneder efter, at Ferratum klagede til DR.

Kritik til DR for ensidighed og mangel på dokumentation i sag om Postnord

Postnord klagede til Pressenævnet over Kontant-udsendelsen, som blev bragt den 6. oktober 2016. Desuden klagede virksomheden over den foramtale der blev bragt både på DR P4 samt P1 Morgen og opslag på DR Kontants facebook-profil.

Postnord kritiserede blandt andet, at DR ikke havde dokumentation for, at der skulle være tale om et betydeligt problem med pakker, der ikke bliver afleveret. Postnord havde forud for programmet advaret DR om, at DRs oplysninger ikke stemte overens med de oplysninger, som Postnord havde fra sine track and trace-data.

En del af kritikken gik på, at PostNord ikke forsøgte at aflevere pakken på adressen, men blot efterlod en afhentningsseddel i kundens postkasse. Pressenævnet kritiserede blandt andet DR for at give indtryk af, at DR havde dokumentation for, at der var tale om et omfattende problem. Det havde DR ikke dokumenteret.

Det fremgik imidlertid ikke af kontoudskrifterne, af hvem og hvordan pakkerne var leveret. Samtidig viste det sig, at nogle videooptagelser, der skulle dokumentere postbudenes adfærd, aldrig var set af DR og heller ikke kunne fremskaffes. Pressenævnet har blandt andet kritiseret DR for en ensidig fremstilling.

Ankesager afgjort af lytternes og seernes redaktør

I første halvår af 2017 har LSR afgjort 12 ankesager. Det er tre flere end i det forudgående halvår. I to af sagerne fik klager medhold, i de resterende ti sager fik klager ikke medhold. I det forrige halvår fik klagerne delvis medhold i tre sager og ikke medhold i seks sager.

Klage over medvirken hos TV-avisen og i Radioavisen den 23. oktober 2016. Klager fik ikke medhold.

En kvinde havde klaget over sin medvirken i Radioavisen den 23. oktober 2016 og et interview til TV Avisen samme dag. Indslaget til TV endte dog med ikke at blive bragt.

Klager følte sig misinformeret om den reelle hensigt med indslagene. Klager arbejder som frivillig i organisationen "Lær for livet." Hun havde den opfattelse, at DR kontaktede hende for at fortælle en historie om sit frivillige arbejde som lektiehjælper for en ung, sårbar pige, men ifølge klageren, handlede indslaget i Radioavisen og interviewet til TV Avisen i stedet om noget helt andet – nemlig private fondes indflydelse på sociale projekter.

TV Avisen mente, at man i flere omgange havde informeret klager fuldt ud om præmisserne for hendes deltagelse.

Klager fik ikke medhold, men samtidig anbefalede LSR, at det skete en præcisering af DRs regler, hvilket er sket. Se afsnit i redaktørberetningen. (Se side 13 ff.)

Klage over etik og dyrevelfærd i to madprogrammer – ikke medhold

En seer klagede over to madprogrammer i DR, hvori indgik aflivning af dyr. Det ene havde været sendt 8. juni 2016, men var en genudsendelse fra 2012. Det andet genudsendt den 30. november 2016, og det havde først gang været sendt i august 2016.

Klager var af den opfattelse, at dyreværnsloven ikke var overholdt. Det første program "Puk og Herman går i land -Fejøl" drejede sig om en høne, som fik hovedet hugget af – uden bedøvelse, mente seeren.

Det andet program, "Spis Vietnam", drejede sig om en dansk-vietnamesisk kok, som tog tilbage til sit hjemland og tilberedte blandt andet lokale retter. Kokken lod nogle levende jomfruhummere blive stegt på en glohed grill. Her mente seeren også, at DR overtrådte den danske dyreværnslov.

Klager fik ikke medhold.

Ikke medhold til klager i kritik af DR P4 Fyns dækning af Strandmølleskolen

Strandmølleskolen i Assens på Fyn var i 2014 og 2015 centrum for stor presseinteresse herunder også fra DR P4 Fyn. To sager – dels et julearrangement i 2014, hvor en skoleleder blev kritiseret for at ydmyge børnene, dels en ransagning i 2015 af eleveres private computere for spor efter pornosøgning, førte til presseinteresse og offentlig omtale. Klagers punkter gjaldt P4s dækning over længere tid.

En klager mente ikke, at DR P4 Fyn havde dækket sagerne på en fair og afbalanceret måde. Blandt andet påpegede klageren, at formanden for organisationen Danske Skoleelever var blevet mistolket i et indslag. Klager kritiserede også en artikel på dr.dk med titlen "Nissehuer, tissemand og porno: Strandmølleskolens skandaler." Artiklen var, ifølge klagers opfattelse, misvisende og fremstillet for at kunne lave en overskrift "under bælttestedet."

To andre interviews i P4 Fyn med forældre, der har spillet en fremtrædende rolle i forbindelse med sagerne, blev også kritiseret. Værterne var, ifølge klager, for at ukritiske og ensidige i deres interviews med de pågældende.

Klager fik ikke medhold.

Program om svampe og pot blev trukket tilbage efter klage. Klager fik medhold

To antropologer brugte det 10. program i serien "Operation Menneskejagt" til at tage ud i en sjællandsk skov for at ryge pot og indtage svampe, som giver hallucinationer og så registrere, hvad der skete. I omtalen fremgik det, at programmet var et led i de to antropologers forsøg på at "finde sandheden om mennesket" igennem mulige videnskabelige metoder

DR modtog en klage over programmet, hvor klageren mente, at det ikke er en public serviceopgave at rapportere om trippets fremadskridende hallucinationsoplevelser. Indholdet i programmet kom til at forme sig som en anvisning og en anprisning af indtagelse af de pågældende stoffer, og det var ikke i overensstemmelse med hverken public service eller DRs etik, mente klager. Samtidig anfører klager, at de to deltageres status som videnskabsmænd er med til at legitimere forsøget.

I afgørelsen kritiserer LSR, at DR ikke har kendskab til, hvad det er for euforiserende svampe, som værterne indtager. DR har en forpligtelse til, at man ikke uforvarende kommer til at forherlige farlige stoffer, hvortil Sundhedsstyrelsen regner svampe, der giver hallucinationer. Navnlig er det kritisabelt, at DR ikke på nogen måde inddrager de farlige og negative virkninger ved såvel euforiserende svampe som cannabis (pot), men i stedet dvæler programmet i lange passager ved, hvordan selve indtagelsen kan finde sted, og dermed kan det opfattes som at være handlingsanvisende.

Klager fik medhold i begge punkter, og DR fulgte anvisningen om at trække programmet tilbage

Patienter fik ikke medhold i klage over Sundhedsmagasinet og program om lavt stofskifte

Programmet "Sundhedsmagasinet" behandlede den 14. februar 2017 emnet lavt stofskifte. En meget stor gruppe patienter havde klaget – blandt andet i form af en underskriftsindsamling. Hovedkritikken gik på, at DR ikke tog andre opfattelser af behandling af sygdommen ind i selve udsendelsen, og dermed kom den til at fremstå som et forsvar for myndighederne og den etablerede sundhedsvidenskabs opfattelse herhjemme. Samtidig mente klagerne, at programmet uretmæssigt afviste disse patienters gavn af at indtage det naturlige hormon, Thyroid, som udvindes fra grises hormoner. Patienterne havde i deres klage til DR forlangt, at DR lavede et nyt program, der medtog disse patienters oplevelser og interviewede de læger herhjemme, som ordinerer det naturlige hormon, Thyroid.

Klagerne betvivlede de to eksperters uafhængighed af den medicinalindustri, som fremstiller de præparater, som Lægemiddelstyrelsen har godkendt og anbefaler.

I afgørelsen var der ikke støtte for klagerens påstande. DR vælger frit hvilke emner, man vil tage op, og der var ikke i denne sammenhæng sket en overtrædelse af DRs programetik i forhold til ensidighed. Med hensyn til kritikken af de to valgte medvirkende forskere, var der begge i faglige og videnskabelige sammenhænge anerkendt for stor ekspertviden inden for deres forskningsfelt, og de har ingen særlig tilknytning til medicinalindustrien, som gør dem uegnede som kilder i DR's udsendelse.

Klagerne fik ikke medhold.

Seer fik ikke medhold i klage over kritisk program om vinproduktion i Sydafrika

DR var på presseetisk sikker grund, da DR2 i efteråret 2016 sendte en kritisk dokumentar om arbejdsforholdene på visse sydafrikanske vingårde.

En seer havde klaget, fordi hun mente, at dokumentaren "*Bitre druer – slaveri i vinmarken*" var ensidig og hængte vingårde ud, som ikke fik forelagt kritikken i udsendelsen.

Ganske vist benyttede dokumentaren i visse sekvenser billeder af vine, der ikke var med i dokumentaren eller blev kritisk omtalt, men det foregik ikke på en måde, der var krænkende eller skadelig, og som burde have været forelagt for de pågældende vinhuse.

Klage mente, at de pågældende vine og vinmærker var synlige i udsendelsen og kunne lide skade, selv om de ikke var omtalt i selve dokumentaren.

Men selv om DR ikke overtrådte sine programetiske regler, fremgik det også af afgørelsen, at DR bør udvise stor varsomhed med, hvilke billeder man vælger til at illustrere nogle generelle situationer. Afgørelsen peger på, at der altid i den slags situationer er en risiko for, at man kommer til at hænge nogen utilsigtet ud, og at det er bedst, hvis man bruger billeder af det, man faktisk omtaler.

Klager fik ikke medhold.

Ikke medhold til klage over adelige godsejere brugt som case i TV Avisen

TV Avisen havde valgt at bruge nogle adelige godsejere som cases, da man ville illustrere konsekvenserne af et nyt lovforslag, som lemper arveafgiften ved generationsskifte.

Det førte til en klage, som dels gik på et længere indslag i 21. Søndag den 3. april, dels på nogle artikler, som DR havde bragt i sammenhæng med temaet om arveafgiften.

Klageren mente, at det var misvisende, at DR illustrerede virkningerne med denne erhvervsgruppe i stedet for en produktionsvirksomhed, som der er mange flere af i Danmark. Desuden mente klageren, at DRs grafik over værdien på de danske adelige godser på dr.dk var misvisende, fordi den tog udgangspunkt i ejendomsværdien og ikke handelsværdien af de pågældende bedrifter. Endelig kritiserede klager, at DR beskæftigede sig, i en artikel, med en familiekonflikt på det sydfynske gods, Hvidkilde, hvor både en søn og datter er arvinger til godset.

Konklusionen blev, at det lå inden for DRs redaktionelle frihed at vælge generationsskifte på de adelige godser, da det også er virksomheder, der er omfattet af lovændringen. Klager havde påpeget, at det var vildledende at fremstille det som om, at der ville kunne ske et generationsskifte inden for overskuelig tid, da klager mente at de pågældende ejere var for unge til, at dette var sandsynligt i otte ud af ti tilfælde. Heller ikke i dette forhold fik klager medhold. Begrundelsen var, at klager kun kunne have gisninger om, hvor mange godsejere, der ville gøre brug af et generationsskifte efter de nye regler.

Klager fik heller ikke medhold i, at dr.dk afsporede debatten om generationsskifte ved at bringe en artikel om en familiefejde i forbindelse med overdragelsen af godset Hvidkilde. Det er DR's redaktionelle frihed at bestemme, hvilke journalistiske emner, som DR tager op.

Så klager fik ikke medhold.

Kritiserede ordet "brandattentat" – fik ikke medhold

En mand havde lyttet med på P1 Debatten den 16. februar 2017. Emnet var det opgør mellem nogle unge mænd i Ry, der havde fundet sted og som havde involveret brandstiftelse.

Navnlig var han utilfreds med programmets egen foromtale, hvor der stod: "*Brandattentat i Ry: Hvem har ansvaret?*" Klager begrundede det med, at DR P1 ved at benytte begrebet bevidst havde tillagt de drenge, der stod bag gerningen i februar, et politisk motiv bag angrebet. På tidspunktet for P1 Debats udsendelse kendte DR ikke motivet bag drengenes handling. Derfor mente klager, at DR burde fjerne og erstatte ordet "brandattentat" fra programomtalen.

Konklusionen blev, at P1 Debatten brugte ordet på en konstaterende måde, der var upræcis på det tidspunkt, hvor det blev skrevet, fordi hele hændelsesforløbet i Ry ikke var afklaret. Men samtidig er der udviklet en journalistisk praksis for at anvende ordet i en bredere forstand end i den ordbogsmæssige definition. Klager fik ikke medhold, men samtidig indeholdt konklusionen en opfordring til, at man er akkurat og omhyggelig med valget af ord. Det gælder især omtale af sager af straffemæssig karakter.

Klager fik medhold i kritik af DR P1 Dokumentar om "Operation Bøllebank"

"Løgnen om Operation Bøllebank" hed en dokumentar fra DR P1 Dokumentar, som blev sendt den 5. januar 2017. Men der var ikke dækning for programmets titel. Det erkender chefen for DR P1 Dokumentar-redaktionen. Én af hovedpersonerne i det militære slag med de danske FN-styrker og serbiske styrker tilbage i 1994 havde klaget, fordi han fandt programmet unfair, ensidigt, fejlbehæftet og i strid med DR's presseetiske regler.

I første omgang klagede han til DR P1 Dokumentar, men klager var ikke tilfreds med redaktionens svar på klagepunkterne. Efterfølgende ankede han sagen til lytternes og seernes redaktør. Undervejs i arbejdet erkendte DR P1 Dokumentar en række afgørende fejl.

For det første var der ikke dækning for programmets titel. Dokumentaren ville fortælle nogle bestemte soldaters version af det historiske slag, som fandt sted, men overskriften var ikke retvisende, og det blev postulerende at benytte ordet "løgn" i den sammenhæng, erkender redaktionschefen.

For det andet var dokumentarens påstande om, at klager drikker, udokumenterede. Også det erkender redaktionschefen. I den sammenhæng var det krænkende, fordi påstande om druk blev sat sammen med DR's kilders opfattelse af, at der var sket et ledelsesmæssigt svigt undervejs i "Operation Bøllebank."

Samtidig skete der yderligere den fejl, at DR P1 Dokumentar ikke forelagde klager påstanden om druk. Også det var en fejl, erkender chefen bag dokumentaren.

Endelig erkender redaktionschefen, at balancen ikke var i orden i dokumentaren. Der burde have optrådt en kilde, ud over klager selv, som gav udtryk for en anden opfattelse af, hvem der gav ordre til at åbne ild mod serberne, end den opfattelse, som DR's kilder gav udtryk for.

P1 Dokumentar har oplyst, at redaktionen har talt med hovedparten af de danske soldater, der deltog i "Operation Bøllebank" – i alt 21 ud af 38 soldater. DR P1 Dokumentar mener, at ud af denne gruppe støtter kun to den officielle version af "Operation Bøllebank." Det havde ikke ændret programmets præmis, at én af dem var medtaget, mener DR P1 Dokumentar.

Lytternes og seernes redaktør konkluderer, at DR var i sin ret til at afprøve nogle kontroversielle påstande om hændelsesforløbet, men har ikke udvist den fornødne omhu med at efterprøve og dokumentere fremsatte påstande undervejs i dokumentaren. Forelæggelsen af

den krænkende påstand om druk fandt heller ikke sted, hvilket var en fejl, sådan som redaktionen har erkendt. DR har i skrivende stund trukket programmet tilbage midlertidigt. (Se side 3)

Ikke medhold til klager over spørgsmål om torturmetoder i Kina som underholdning i quiz

En klager fandt det anstødeligt, at programmet 'Quizzen med Signe Molde' på DR2 brugte et klip med Amnesty Internationals generalsekretær om kinesiske torturmetoder som quiz-spørgsmål. Quizzen lavede en satire over den danske statsministers besøg i Kina og det såkaldte 'panda-diplomati', hvor venligtsindede lande bliver belønnet med at modtage et par pandaer.

To ministre, Søren Pind og Søren Pape, skulle i den forbindelse gætte på, hvad de tre torturmetoder, som kinesiske myndigheder benytter over for dissidenter, var. De to første var hængt op i armene og den anden var at blive slået. Den tredje var – elektrisk stød.

Klager understregede, at han normalt var glad for det satiriske quiz-program. Men lige her mente han, at DR havde overskredet en etisk grænse. Det var stødende for mennesker, som kendte til tortur – eksempelvis med en slægtning, som blev tortureret under Besættelsen.

DR skal kunne gå meget langt i sin satire, også selv om det måtte blive opfattet som upassende. Det ligger i en vidtstrakt ytringsfrihed.

Det må dog ikke overtræde lovgivningens bestemmelser for eksempel i forhold til had- eller racismeytringer. DR skal således overveje konsekvenserne af sin satire, og det kan aldrig være et formål alene at genere enkeltpersoner eller grupper. Klager fik ikke medhold.

Klager fandt 'Jersild minus Spin' fejlagtigt og tendentiøst – ikke medhold.

En klager var utilfreds med den fremstilling, som det politiske debatprogram 'Jersild minus Spin' havde givet regeringens beslutning om at placere en ny politiskole. Programmet blev sendt den 27. januar 2017 på DR2.

Klageren skrev, at værten Jens Olaf Jersild præsenterede det sådan, at et år efter, at Lars Krarup (borgmester i Herning og medlem af Venstre) havde bragt ideen om en vestdansk politiskole op, var det besluttet, at en sådan skulle være i eksisterende bygninger. Der er derimod meget i sagskomplekset om politiskolen, der modsiger denne udlægning, skriver klager.

Klager påpegede, at i det oprindelige politiforlig fra slutningen af 2015, åbnede partierne bag for, at der enten kunne være tale om et nybyggeri, eller skolen kunne ligge i eksisterende bygninger.

Konklusionen blev, at programmet 'Jersild minus Spin' valgte i overensstemmelse med programmets koncept af fokusere på regeringens beslutning i uge 4 i januar, hvor den måtte opgive sin egen plan om at bygge en ny politiskole i Herning. Den politiske kamp blev dokumenteret på overbevisende og detaljeret vis og det var i den sammenhæng irrelevant, at det oprindelige politiforlig åbnede for, at politiskolen både kunne skabes i eksisterende eller nye bygninger. Gennemgangen i Jersild minus Spin gjorde det klart, at begge dele var undersøgt, men at 90 mandater til sidst valgte en anden løsning, end regeringen ønskede – et nybyggeri.

Det er en beskrivelse af en politisk proces. Programmet har ikke – som hævdede af klager – postuleret, at der på tidspunktet for politiforliget var besluttet, at det skulle være i eksisterende bygninger, og heller ikke, at nybyggeri bare var en mulighed, Rigspolitiet fandt på. Der er heller ikke støtte for, at programmet skulle have haft en dagsorden om at stille regeringen i et urimelig dårligt lys, sådan som klager skriver i sin uddybning af sin klage. Klager fik ikke medhold.

Klage over de rigeste familiers skattesnyd – ikke medhold

En seer var utilfreds med TV Avisens dækning af en rapport om skattesnyd. Tallene stammede dels fra et skattelæk fra en schweizisk bank, dels fra nordiske data. På den baggrund havde forskerne vurderet, at de 320 rigeste familier i Danmark skjuler 60 milliarder kroner i skattely. Klager fandt det fejlagtigt og i strid med god presseetik, at DR på den måde hængte konkrete familier ud for at snyde i skat. Der var tale om en teoretisk vurdering og en gennemsnitsbetragtning, som ikke kunne udstrækkes til at gælde konkrete familier, mente klager. Den samme fejl gik igen i en artikel, som dr.dk havde sendt ud om emnet.

DRs erhvervs- og økonomiredaktion havde allerede foretaget en rettelse, da klagen kom ind. Redaktionen havde rettet i overskriften til artiklen, så det fremgik, at det var forskernes bedømmelse af omfanget af skattesnyd, der indgik i artiklen.

Imidlertid havde TV Avisen klart og tydeligt i indslaget den 29. maj 2017 henvist til, at tallene stammede fra forskeren Niels Johannesen fra Københavns Universitet. Det fik klager ikke medhold i. Klageren havde hævdet, at TV Avisen i sit svar til ham undskyldte sin – efter klagers opfattelse – fejlagtige oplysninger med, at store udenlandske medier gjorde det samme. Det var ikke tilfældet. TV Avisens redaktionschef havde i svar til klager generelt henvist til, at også store udenlandske medier havde vist interesse for undersøgelsen, hvilket er noget andet. Heller ikke det fik klager medhold i.

